

WYDANIE IV/2022

e-PORADNIK

Powiat świdnicki

WWW.POMOCPRAWNA.OIC.LUBLIN.PL

WWW.OIC.LUBLIN.PL

WWW.POWIATSWIDNIK.PL

*poradnik przygotowany w ramach zadania
publicznego realizowanego
w formie powierzenia zadania przez
Zarząd Powiatu Świdnickiego*

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Publikacja bezpłatna.

E-Poradnik przygotowany w ramach umowy zawartej z POWIATEM ŚWIDNICKIM - z dnia 13.12.2021r.
o powierzenie realizacji zadania publicznego z zakresu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji
prawnej w powiecie świdnickim w 2022r. przez organizację pozarządową

Realizator Zadania i Wydawca :

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland" z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

tel.: (81) 710-46-30

fax: (81) 746-13-24

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

<http://www.oic.lublin.pl>

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Autor artykułów:

Dorota Ulikowska – Prawnik/Mediator

Anna Rentflejš – Radca Prawny

LUBLIN, GRUDZIEŃ 2022

Strona 1

Spis treści

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, edukacja prawna.....	3
2. Bezskuteczność czynności prawnej (umowy) jako ochrona wierzycieli przed nieuczciwymi działaniami dłużników	7
3. Brak świadomości lub swobody przy zawieraniu umowy to najczęściej występujące wady oświadczenia woli.....	11
4. Małżeńska wspólność majątkowa a majątek osobisty każdego z małżonków.....	16
5. Obowiązki przedsiębiorcy związane z likwidacją jednoosobowej działalności gospodarczej.....	20
6. Odrzucenie spadku z pokrzywdzeniem wierzycieli spadkobiercy	24
7. Okoliczności uznające skazanie za niebyłe jako środek resocjalizacyjny	28
8. Wniosek o dodatek do ogrzewania elektrycznego.....	32
9. Wynagrodzenie pracownika musi być wypłacone terminowo.....	36
10. Opłata za pobyt w Dom pomocy społecznej - kto płaci i w jakiej wysokości?	41
11. Czy rodzice mogą swobodnie dysponować majątkiem małoletniego dziecka?	47
12. Dodatek elektryczny – komu przysługuje i w jakiej wysokości?.....	52

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, edukacja prawna

Nieodpłatna pomoc prawna i edukacja prawna świadczona jest zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Miejsca świadczenia nieodpłatnej pomocy

I punkt Powiat świdnicki 2022

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Poniedziałek	10:00-14:00	Starostwo Powiatowe w Świdniku ul. Niepodległości 13 II piętro, pokój 56
Wtorek	08:00-12:00	
Środa	08:00-12:00	
Czwartek	08:00-12:00	
Piątek	08:00-12:00	

II punkt - TRAWNIKI Powiat świdnicki 2022

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Poniedziałek	8.30 - 12.30	Trawniki - Ośrodek Pomocy Społecznej Trawniki 630
Wtorek	-	-
Środa	11.30 – 15.30	Trawniki - Ośrodek Pomocy Społecznej Trawniki 630
Czwartek	-	-
Piątek	8.30 – 12.30	Trawniki - Ośrodek Pomocy Społecznej Trawniki 630

III punkt - MEŁGIEW Powiat świdnicki 2022

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Poniedziałek	-	-
Wtorek	8.30 – 12.30	Urząd Gminy Mełgiew, ul. Partyzancka 2
Środa	-	-
Czwartek	8.30 – 12.30	Urząd Gminy Mełgiew, ul. Partyzancka 2
Piątek	-	-

Zapisy na wizyty:

Termin wizyty ustalany jest telefonicznie pod nr 691 965 484 i elektronicznie: sslusarski@powiatswidnik.pl

Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej odbywa się według kolejności zgłoszeń.

Na jaką pomoc możemy liczyć?

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- ✓ poinformowanie o obowiązującym stanie prawnym
- ✓ oraz o przysługujących prawach i obowiązkach, w tym
- ✓ w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym,
- ✓ wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego,
- ✓ przygotowanie projektu pisma w tych sprawach, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym,
- ✓ sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w różnych rodzajach postępowań,
- ✓ nieodpłatną mediację

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje:

- ✓ działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji
- ✓ nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego
- ✓ nieodpłatną mediację

Nieodpłatna mediacja obejmuje

- ✓ poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających
- ✓ przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji
- ✓ przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej
- ✓ przeprowadzenie mediacji
- ✓ udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem

Nieodpłatna mediacja **nie obejmuje** spraw, w których:

- ✓ sąd lub inny organ wydał postanowienie o skierowaniu sprawy do mediacji lub postępowania mediacyjnego;
- ✓ zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc.

Kto może skorzystać?

Nieodpłatna pomoc prawna, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują osobie uprawnionej, która nie jest w stanie ponieść kosztów nieodpłatnej pomocy prawnej. Z porad może skorzystać każda osoba, której nie stać na odpłatne porady i która złoży stosowne oświadczenie.

Osoba uprawniona, przed uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej, składa pisemne oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Oświadczenie składa się osobie udzielającej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczącej nieodpłatne poradnictwo obywatelskie.

Osoby, które ze względu na niepełnosprawność ruchową nie są w stanie przybyć do punktu mogą otrzymać poradę przez telefon lub przez Internet. Bliższe informacje pod numerem telefonu podanym do zapisów.

Na podstawie art. 29 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. z 2020 r. poz. 875) wprowadzono zmiany w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 294 ze zm.), zgodnie z którymi nieodpłatna pomoc prawna obejmuje także sprawy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przez osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą – niezatrudniające innych osób w ciągu ostatniego roku.

Dyżury specjalistyczne w ramach systemu nieodpłatnej pomocy prawnej

W dniu 1 stycznia 2022 roku w ramach systemu nieodpłatnej pomocy uruchomiony został projekt punktów specjalistycznych, w których odbywają się dyżury specjalistyczne w dedykowanych punktach w całej Polsce.

W przypadku potrzeby porady specjalisty z jednej ze wskazanych na liście dziedzin, można zarejestrować się na wybrany dyżur specjalistyczny - niezależnie od swojego miejsca zamieszkania.

Jeżeli nie można skorzystać z porady stacjonarnie – należy umówić się na wizytę zdalną (czyli przy użyciu środków porozumiewania się na odległość takich jak telefon lub komunikator internetowy).

W celu umówienia wizyty należy odszukać na stronie internetowej właściwego powiatu numer do zapisów telefonicznych albo odpowiedni adres e-mail.

Edukacja prawna

Edukacja prawna jest procesem ustawicznym, prowadzonym wobec obywateli w każdym wieku. Edukacja młodzieży szkolnej obejmuje wiedzę na temat podstawowych praw oraz obowiązków, funkcjonowania profilaktyki i zwalczania przestępstw a także funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Ma ona na celu zapobieganie wykluczeniu prawnemu w dorosłym życiu oraz uwrażliwieniu na potrzebę zachowania porządku prawnego.

Szczególną wartość w edukacji prawnej mają metody aktywizujące oraz zajęcia praktyczne poruszające zagadnienia prawne. Pozwalają one uczniom skonfrontować ich dotychczasowe doświadczenie i poglądy z uniwersalnymi wartościami oraz literą prawa. To wyposaża ich w wiedzę i kształtuje umiejętność rozwiązywania problemów.

2. Bezskuteczność czynności prawnej (umowy) jako ochrona wierzycieli przed nieuczciwymi działaniami dłużników

Dłużnik za wykonanie zobowiązań odpowiada swoim majątkiem obecnym i przyszłym. Wierzyciel nie zostanie zaspokojony, jeśli dłużnik ma zbyt mały majątek lub gdy pozbył się go na rzecz innych osób celem uniknięcia jego utraty. Jest to typowe działanie nieuczciwego dłużnika, który działa z pokrzywdzeniem wierzycieli, gdyż w przypadku braku majątku dłużnika komornik nie ma czego zająć. Z pomocą wierzycielowi przychodzi jednak pewne rozwiązanie prawne – bezskuteczność czynności prawnej.

Bezskuteczność umowy

Bezskuteczność danej czynności prawnej (zwykle jest to umowa) polega na tym, że w stosunku do określonych osób wskazanych w orzeczeniu sądowym umowa ta lub inna czynność uznana zostaje uznana za bezskuteczną i nie wywołuje wynikających z niej skutków prawnych, tak jak gdyby nie została zawarta.

Rodzaje i najważniejsze charakterystyczne cechy bezskuteczności umowy

Bezskuteczność zawieszona

- ☐ czynność prawna jest niezupełna
- ☐ do jej ważności wymagana jest zgoda osoby trzeciej
- ☐ potwierdzona przez uprawnioną osobę staje się w pełni ważna

Bezskuteczność względna

- ☐ czynność prawna jest w pełni ważna
- ☐ nie wywiera skutków prawnych względem konkretnych osób
- ☐ uprawniony musi wystąpić do sądu o uznanie umowy za bezskuteczną

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Bezskuteczność zawieszona

Bezskuteczność zawieszona polega na tym, że czynność prawna jest niezupełna. W doktrynie mówi się, że jest to „czynność kulejąca” (łac. *negotium claudicans*). Do jej ważności wymagana jest zgoda osoby trzeciej. Celem tego rozwiązania jest ochrona interesów danej osoby (gł. małoletniego).

Kodeks cywilny (dalej: KC) reguluje kwestie zdolności do czynności prawnej osoby i wynikającej z niej samodzielności w podejmowaniu decyzji i czynności w swoim własnym imieniu. Zdolność taka osobie fizycznej przyznawana jest z wiekiem, dlatego osoba która skończyła 18 lat posiada pełną zdolność do czynności prawnych i jest w pełni samodzielna, czyli sama zawiera umowy i dokonuje różnych czynności prawnych. Jednakże osoby, które skończyły 13 lat ale nie ukończyły lat 18 (ograniczona zdolność do czynności prawnych) samodzielnie mogą dokonać tylko kilku rodzajów czynności: podpisać umowę o pracę, rozporządzać swoim wynagrodzeniem oraz rozporządzać

osobistymi rzeczami. Natomiast do ważności wszystkich pozostałych czynności przepisy wymagają dodatkowej zgody, szczególnie gdy zaciągają zobowiązanie (np. umowa kredytu) lub rozporządzają swoim prawem (np. sprzedają mieszkanie), potrzebna jest zgoda ich przedstawiciela ustawowego (art. 17 KC). Takim przedstawicielem, z uwagi na wiek osoby fizycznej, zwykle są rodzice. Czasami może zdarzyć się, że pełnoletnia osoba jest nieporadna, gdyż jest chora (np. choroba psychiczna, alkoholizm, narkomania) lub urodziła się z niedorozwojem umysłowym i w podejmowaniu decyzji wymaga pomocy innych osób, wówczas po przeprowadzonym postępowaniu o ubezwłasnowolnienie sąd wyznacza jej kuratora, który jest przedstawicielem ustawowym takiej osoby. Dopiero czynność potwierdzona przez uprawnioną osobę staje się w pełni ważna (art. 18 KC).

Z chwilą złożenia oświadczenia przez rodzica (kuratora) czynność zawieszona stanie się:

- **ważna** – gdy uprawniony rodzic lub kurator ją potwierdzi
- **nieważna** – gdy uprawniony rodzic lub kurator odmówi potwierdzenia

W obu sytuacjach będzie to ważność lub nieważność od samego początku, od chwili dokonania czynności przez osobę z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych.

Bezskuteczność względna umowy

Bezskuteczność względna – jest to rodzaj szczególnej sankcji, znajdującej zastosowanie wtedy, gdy ustawodawca w pewnych sytuacjach chce zapobiec temu, aby czynność prawna nie pozbawiała możliwości wykonywania prawa podmiotowego przysługującego osobie nieuczestniczącej w tej czynności (tj. osobie trzeciej). Czynność prawa pozostaje ważna, co do zasady wywiera skutki prawne, jednak jest bezskuteczna względem określonej osoby (osób), zachowując przy tym walory swej skuteczności wobec innych.

Art. 59 KC

W razie zawarcia umowy, której wykonanie czyni całkowicie lub częściowo niemożliwym zadośćuczynienie roszczeniu osoby trzeciej, osoba ta może żądać uznania umowy za bezskuteczną w stosunku do niej, jeżeli strony o jej roszczeniu wiedziały albo jeżeli umowa była nieodpłatna. Uznania umowy za bezskuteczną nie można żądać po upływie roku od jej zawarcia.

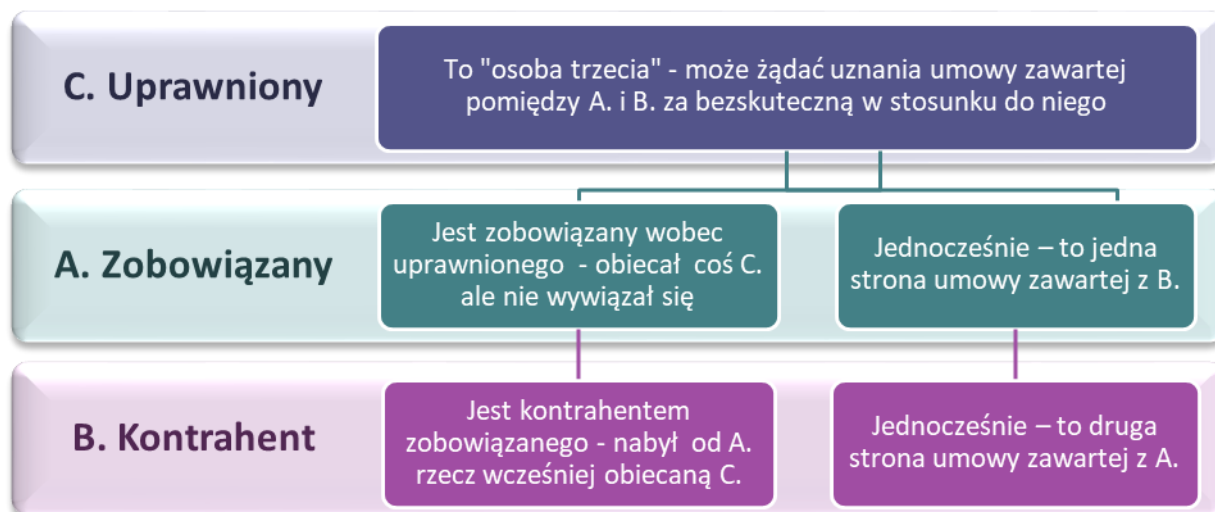
Z powyższego przepisu można wywieść następujące przesłanki, niezbędne dla możliwości jego zastosowania:

1. osoba trzecia musi mieć **roszczenie wobec jakiegoś podmiotu zobowiązanego** wobec niej
2. **zobowiązany musi zawrzeć z inną osobą umowę**
3. wykonanie przedmiotowej umowy musi czynić **całkowicie lub częściowo niemożliwym zadośćuczynienie roszczeniu** osoby trzeciej
4. strony zawartej umowy **musiały wiedzieć o roszczeniu osoby trzeciej** albo **umowa była nieodpłatna** (np. umowa darowizny).

WAŻNE

Ciężar udowodnienia wyżej wymienionych okoliczności
spoczywa na osobie, która powołuje się na przepis art. 59 KC.

Omawiana instytucja dotyczy relacji pomiędzy trzema podmiotami – zobowiązanym, osobą, z którą zobowiązany zawarł umowę (kontrahent zobowiązanego) oraz uprawnionym, czyli osobą trzecią mającą roszczenie wobec zobowiązanego. Z uprawnienia przewidzianego w art. 59 KC można skorzystać, gdy niemożność zaspokojenia roszczenia jest **bezpośrednim skutkiem wykonania zaskarżonej umowy**, niezależnie od wypłacalności zobowiązanego.

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Podstawę skorzystania z art. 59 KC może stanowić **każde roszczenie cywilnoprawne, niezależnie od jego źródła**. Źródłem może być czynność prawna, jak również czyn niedozwolony, bezpodstawne wzbogacenie czy orzeczenie sądu.

Przedstawiana instytucja ma na celu zapewnienie uprawnionemu realnego zaspokojenia przysługującego mu roszczenia w jego pierwotnej postaci, nie zaś w formie zastępczej (np. w postaci odszkodowania). W razie wypełnienia zawartych w nim przesłanek, po stronie uprawnionego aktualizuje się prawo żądania uznania danej umowy za bezskuteczną względem niego. Uprawnienie to wygasa po upływie roku od jej zawarcia. **Bezskuteczność względna polega na tym, że zaskarżona umowa jest traktowana jako bezskuteczna, ale tylko względem osoby, która ją zaskarżyła. Zatem, w stosunku do uprawnionego umowa traktowana będzie tak, jakby nigdy nie została zawarta.** Natomiast w stosunkach zewnętrznych z innymi osobami, jak i w relacjach pomiędzy stronami, umowa ta nadal będzie ważna i będzie wywoływała przewidziane w niej skutki na tyle, na ile daje się to pogodzić z roszczeniami uprawnionego.

Konstrukcja bezskuteczności względnej znajduje zastosowanie:

A. z mocy orzeczenia sądu w razie:

- zawarcia umowy, której wykonanie czyni całkowicie lub częściowo niemożliwym zadośćuczynienie roszczeniu osoby trzeciej (art. 59 KC)

- dokonania z pokrzywdzeniem wierzycieli czynności prawnej, wskutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową (art. 527 KC)
  - odrzucenia spadku z pokrzywdzeniem wierzycieli odrzucającego (art. 1024 KC)
- B. z mocy samego prawa** w przypadku: rozporządzenia przez spadkobiercę udziałem w przedmiocie należącym do spadku, bez zgody któregoś z pozostałych spadkobierców, o ile rozporządzenie to narusza uprawnienia przysługujące temu spadkobiercy na podstawie przepisów o dziale spadku (art. 1036 KC)

Bezskuteczność względna (art. 59 KC) a skarga pauliańska (art. 527 i n. KC)

Obie instytucje służą ochronie osoby trzeciej przed działaniami innych podmiotów (zobowiązanego, dłużnika, itp.), które są dla danej osoby niekorzystne albo są to działania mające na celu świadome jej pokrzywdzenie. **Przesłanki zastosowania skargi pauliańskiej** (art. 527 §1 KC):

- pokrzywdzenie wierzycieli, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową,
- działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli,
- wiedza lub możliwość – przy zachowaniu należytej staranności – dowiedzenia się przez os. trzecią, że wskutek świadomego działania dłużnika wierzyciele zostali pokrzywdzeni.

Wyrok SA w Katowicach z 23 lipca 2014 r. (sygn. akt I ACa 343/14)

Zachodzą daleko idące odrębności między unormowaniem art. 59 KC a unormowaniem art. 527-534 KC. Roszczenie wywodzone z art. 59 KC wymaga udowodnienia innych przesłanek, niż roszczenie wywodzone z art. 527 i n. KC. Przepis art. 59 KC umożliwia zaspokojenie przysługującego osobie trzeciej takiego roszczenia, któremu zadośćuczynienie byłoby niemożliwe całkowicie lub częściowo wskutek wykonania umowy zawartej przez zobowiązanego do zaspokojenia tego roszczenia z inną osobą, roszczenie zaś musi pozostawać w takim stosunku do przedmiotu umowy, że samo wykonanie tej umowy czyni niemożliwym zaspokojenie roszczenia. Udowodnienia wymaga tylko to, że strony umowy o roszczeniu wiedziały albo, że umowa była nieodpłatna. Natomiast przepisy art. 527 i n. KC zapewniają ochronę wierzycielowi w razie niewypłacalności dłużnika, sam zaś fakt zawarcia umowy dłużnika z osobą trzecią nie narusza praw wierzyciela, jeżeli wierzyciel może być zaspokojony z innych praw majątkowych dłużnika.

W przypadku art. 59 KC uznania umowy za **bezskuteczną** nie można żądać po upływie **roku** od jej zawarcia, natomiast w przypadku **skargi pauliańskiej** – uznania czynności prawnej za bezskuteczną można domagać się **w ciągu 5 lat** od daty tej czynności.

Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1360)
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1805)

Autor: Dorota Ulikowska – Prawnik

3. Brak świadomości lub swobody przy zawieraniu umowy to najczęściej występujące wady oświadczenia woli

Złożenie wadliwego oświadczenia woli powoduje wadliwość czynności prawnej. W zależności od rodzaju wady, skutki te mogą polegać albo na nieważności czynności prawnej albo na wzruszalności czynności prawnej. Brak świadomości lub swobody przy złożeniu oświadczenia woli – skutkuje sankcją nieważności czynności prawnej. W związku z tym, że jest to poważna sankcja, warto wiedzieć na czym polega ta wada oraz w jakich okolicznościach występuje i kiedy można się na nią powołać.

Wada oświadczenia woli

Wada oświadczenia woli wskazuje, w jakich okolicznościach pewne **stany psychiki lub wiedzy** człowieka, towarzyszące mu składaniu oświadczenia woli, uwzględniane są przez system prawny oraz mają wpływ na ważność czynności prawnych.

Wady oświadczenia woli stanowią określone przez ustawodawcę **nieprawidłowości** związane z podejmowaniem lub wyrażaniem oświadczenia woli. Mają charakter normatywny, gdyż przesłanki wystąpienia danego rodzaju wady są ściśle sprecyzowane w przepisach prawa cywilnego. Za wadę oświadczenia woli nie może zostać uznana każda pojawiająca się przy składaniu oświadczenia nieprawidłowość, ale tylko taka, która spełnia ustawowo wskazane przesłanki.

Sankcje związane z wadą oświadczenia woli wskazują na funkcję ochronną przepisów regulujących wady, realizowaną w stosunku do osób składających wadliwe oświadczenia woli. Trzeba jednak pamiętać, że ustawodawca stara się zachować pewną równowagę w zabezpieczeniu interesów obu stron czynności prawnej, przewidując także ochronę dobrej wiary osób, do których wadliwe oświadczenie woli zostało skierowane.

Przepisy regulujące wady oświadczenia woli mają charakter **bezwzględnie obowiązujący** i nie mogą być zmieniane ani uchylane w drodze umowy zawartej przez strony. Pewne odmienności związane z unormowaniem wad oświadczeń woli mogą wynikać jedynie z przepisów szczególnych, w stosunku do konkretnych rodzajów czynności prawnych, np.

- przesłanki unieważnienia testamentu (art. 945 KC), albo
- unieważnienia małżeństwa (art. 15¹ KRO - Kodeks rodzinny i opiekuńczy).

PAMIĘTAJ

Nieważne jest oświadczenie woli osoby, która znajdowała się w stanie wyłączającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji.

Brak świadomości lub swobody – definicja

Zgodnie z treścią Kodeksu cywilnego (dalej: KC) oświadczenie woli **jest nieważne** jeżeli zostało złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie **wyłączającym świadome albo swobodne** powzięcie decyzji i wyrażenie swojej woli. Dotyczy to w szczególności: choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych (art. 82 KC).

Dotyczy to w szczególności:

- choroby psychicznej
- niedorozwoju umysłowego
- albo innego zaburzenia czynności psychicznych
  - chociażby nawet przemijającego, w szczególności:

▫ pijaństwo	▫ przeżycie traumatycznego doświadczenia
▫ narkomania	▫ wypadek
▫ dopalacze	▫ gwałt
▫ depresja	▫ rozwód
	▫ śmierć bliskiej osoby
	▫ utrata pracy
	▫ utrata ciąży

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Sformułowanie wyrażone w art. 82 k.c. wskazuje, że wada oświadczenia woli określona w tym przepisie obejmuje **dwie różne stany faktyczne**, które mogą występować samodzielnie, są to:

- brak świadomości w podejmowaniu decyzji
- brak swobody w podejmowaniu decyzji

Zgodnie z regulacją art. 82 KC **przyczyny** braku świadomości lub swobody przy powzięciu i wyrażeniu woli **są obojętne**. Ustawodawca jedynie przykładowo zalicza do nich chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy lub inne, chociażby przemijające, zaburzenia czynności psychicznych. Istotne natomiast jest to, aby przyczyna ta całkowicie eliminowała świadome lub swobodne złożenie oświadczenia woli. Dla uznania tej wady oświadczenia woli **nie wystarczy stan**, w którym osoba dokonująca czynności prawnej ma jedynie **ograniczoną świadomość lub swobodę** w podjęciu decyzji i wyrażeniu woli.

Stan wyłączający świadomość

Stan wyłączający świadomość osoby oznacza brak jej rozeznania, niemożność rozumienia zachowań własnych, jak również zachowań innych osób, niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia oraz skutków własnego postępowania.

Gdy osoba składająca oświadczenie woli znajduje się w stanie wyłączającym świadomość nie rozumie wówczas własnego postępowania i nie zdaje sobie sprawy z jego konsekwencji. Stan taki musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, a więc ze stanu, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, np. osoba upośledzona umysłowo, która nie zna wartości poszczególnych rzeczy, nie zna się też na pieniądzu, sprzedaje „za pieniążek” (np. 5 zł) swoje mieszkanie. Nie chodzi tu o okoliczności zewnętrzne, w jakich osoba ta mogła się znaleźć.

Stan wyłączający swobodę

Natomiast **wyłączenie swobody** ma miejsce w sytuacji, w której osoba składająca oświadczenie nie jest w stanie podjąć decyzji lub wyrazić swojej woli w sposób wolny (suwerenny). Przyczyną takiego stanu rzeczy może być również zaburzenie psychiczne. Przykładem może być sytuacja, w której ktoś sprzedaje cenną biżuterię, mając świadomość, że jest to dla niego niekorzystne, decyduje się jednak na to, ponieważ działa pod wpływem psychicznego przymusu, wynikającego np. z głodu narkotycznego.

WAŻNE

Granica między stanem wyłączającym świadome powzięcie decyzji,
a stanem wyłączającym swobodne powzięcie decyzji jest bardzo płynna.

Brak swobody przy podejmowaniu decyzji

Powzięcie decyzji jest swobodne, gdy zarówno sam proces podejmowania decyzji, jak i uzewnętrznienie swojej woli na zewnątrz nie zostały zakłócone przez destruktcyjne czynniki wynikające z właściwości psychiki czy procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli.

Stan wyłączający swobodę musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, a nie w sytuacji zewnętrznej. Tak pojmowanemu brakowi swobody towarzyszyć będzie najczęściej także pewne ograniczenie.

PRZYKŁAD

Franek jest osobą samotną, choruje na zespół Downa i z tego powodu m.in. posiada zaburzenia niektórych czynności psychicznych. Ma silną potrzebę akceptacji przez kolegów i swoje otoczenie, jest uczynny, koleżeński oraz łatwowierny. Osoby uśmiechnięte i miłe dla niego traktuje jak przyjaciół. Przy tym jest podatny na manipulację. Nie zdaje sobie sprawy ze skutków własnego postępowania. Na prośbę Patryka, bezrobotnego kolegi ze swojego bloku, kupił dla niego na raty drogi aparat telefoniczny (z braku dochodów Patryk nie posiadał zdolności kredytowej). Franek zaufał podstępnemu Patrykowi, który wykorzystał chorobę Franka i jego łatwowierność. Patryk po transakcji zabrał telefon ze sobą, oczywiście obiecał koledze, że sam będzie płacił wszystkie comiesięczne raty za „swoją” telefon, ale tak się nie stało. Nie zapłacił nawet jednej. Operator telefonii komórkowej najpierw wzywał Franka do uregulowania zaległych należności, a w konsekwencji komornik zajął rentę Franka. Franek w momencie podpisywania umowy nie miał możliwości swobodnego podjęcia decyzji, gdyż silniejsza była dla niego potrzeba sprawienia radości koledze i bycia akceptowanym (lubianym).

Kiedy powzięcie decyzji nie jest świadome

Stan **wyłączający świadome powzięcie decyzji** i wyrażenie woli nie może być rozumiany dosłownie, wobec czego nie musi oznaczać całkowitego zniesienia świadomości i ustania czynności mózgu. Wystarczy istnienie takiego stanu, który oznacza brak rozeznania, niemożność rozumienia posunięć własnych i posunięć innych osób oraz niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania.

Ocenę należy przeprowadzać zawsze w odniesieniu do konkretnej osoby i konkretnej czynności prawnej. Pierwszym etapem jest rozpoznanie zaburzeń obecnych w czasie zawierania umowy, potem należy ustalić związek pomiędzy tymi objawami a stanem, który może powodować nieważność danej umowy.

PRZYKŁAD

Karolina od 2 lat choruje na schizofrenię paranoidalną, która objawia się upośledzeniem postrzegania lub wyrażania rzeczywistości, najczęściej pod postacią omamów słuchowych, paranoidalnych lub dziwacznych urojeń. Nie jest osobą ubezwłasnowolnioną.

W okresie dużego nasilenia się choroby zawarła umowę kredytu na 30 tysięcy złotych. O fakcie zaciągnięcia kredytu dowiedziała się w czasie kolejnego pobytu w szpitalu psychiatrycznym na leczeniu, gdy bank przysłał wezwanie do uregulowania niezapłaconej raty. Karolina w momencie podpisywania umowy nie miała możliwości świadomego podjęcia decyzji, a także nie zdawała sobie sprawy ze skutków własnego postępowania.

Poza chorobami psychicznymi ciężki stan mogą wywołać zaburzenia metaboliczne:

- cukrzyca
- mocznica
- zaburzenia elektrolitowe
- niewydolność krążeniowa, oddechowa
- zatrucia
- urazy głowy
- poważne zabiegi operacyjne

- które też mogą powodować nieważność umowy w tym stanie zawartej.

Podsumowanie

Te same przyczyny, które skutkują wyłączeniem świadomości lub swobody przy składaniu oświadczeń woli, mogą również stanowić podstawę do wydania przez sąd rodzinny i opiekuńczy orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu (art. 13 §1 KC).

Jednakże czynności prawne **osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej** zawsze są **bezwzględnie nieważne**, niezależnie od tego, czy ustała przyczyna ubezwłasnowolnienia, np. sąd orzekł o ubezwłasnowolnieniu osoby z powodu jej choroby psychicznej, a następnie osoba ta została całkowicie wyleczona – do czasu uchylecia przez sąd orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu czynności prawne takiej osoby są dotknięte sankcją nieważności, mimo że jej choroba ustała.

Z kolei dla ustalenia, czy oświadczenie woli zostało złożone w okolicznościach wskazujących na brak świadomości lub swobody, konieczne jest zbadanie i **ustalenie stanu psychicznego** danej osoby **w chwili składania przez nią oświadczenia woli**. Oznacza to, że nawet osoba chora psychicznie, która nie jest ubezwłasnowolniona, może złożyć skuteczne oświadczenie woli, jeżeli w chwili, w której do tego doszło, choroba cofnęła się na tyle, że dawała jej prześwit świadomości. Jednak tego rodzaju ustalenia nie należą do łatwych.

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1360)

Autor: Dorota Ulikowska – Prawnik/mediator

4. Małżeńska wspólność majątkowa a majątek osobisty każdego z małżonków

Z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (zwana wspólnością ustawową) obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich. Jest to majątek wspólny małżonków. Natomiast do majątku osobistego każdego z małżonków prawo zalicza m.in. przedmioty nabyte przed zawarciem małżeństwa, w drodze spadku, umowy darowizny i in.

Małżeńska wspólność majątkowa

Zgodnie z Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym (dalej: KRO) z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami wspólność majątkowa (art. 31 KRO), która obejmuje różne przedmioty majątkowe (ruchomości, nieruchomości, prawa, itp.) nabyte w czasie trwania małżeństwa przez jednego lub oboje małżonków.

SKŁADNIKI MAJĄTKU WSPÓLNEGO

	pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków (u. zlecenia, o dzieło, dział. gosp.)
	dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków, np. czynsz z wynajmu wspólnego mieszkania, lokalu żony lub auta męża
	środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków
	kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w ustawie z dnia 13 X 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Do majątku wspólnego małżonków prawo zalicza w szczególności:

- pobrane wynagrodzenia za pracę każdego z małżonków
- dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków (np. umów zlecenia, umowy o dzieło, działalności gospodarczej itp.)
- dochody z majątku wspólnego (np. czynsz z wynajmu wspólnego mieszkania)
- dochody z majątku osobistego każdego z małżonków (np. dochód z wynajmu lokalu użytkowego żony, albo wynajmu auta męża nabytego przed zawarciem małżeństwa)

- środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków
- kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych

WAŻNE

Majątek wspólny w całości należy do obojga małżonków.

Majątek wspólny jako całość należy do obojga małżonków. Nie ma udziałów. Potocznie mówi się, że skoro dom jest wspólny to jedna połowa jest męża, a druga połowa żony. To jest błędne rozumienie. Cały dom jest wspólny, gdyż w małżeństwie mamy do czynienia ze wspólnością niepodzielną (tzw. wspólność do niepodzielnej ręki) – zarówno żona może powiedzieć: „cały nasz dom jest mój”, ale również mąż może powiedzieć identycznie: „cały nasz dom jest mój”.

Współdziałanie w zarządzie majątkiem wspólnym

W przypadku majątku wspólnego, mąż i żona mają obowiązek współdziałać w zarządzie majątkiem wspólnym. Współdziałanie małżonków polega na udzielaniu informacji o:

- stanie majątku wspólnego,
- wykonywaniu zarządu majątkiem wspólnym,
- zobowiązaniach obciążających majątek wspólny.

Każdy z małżonków może samodzielnie zarządzać majątkiem wspólnym jeśli nie przekracza to zwykłego zarządu lub są to czynności mające na celu zachowanie majątku np. pozew o zapłatę przeciwko niepłacącemu lokatorowi albo remont dachu (nawet kosztowny) jeśli deszcz cyklicznie zalewa dom. Samodzielnie małżonek może również zarządzać przedmiotami służącymi do wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności zarobkowej. Ustawodawca wymienił czynności, które przekraczają zwykły zarząd majątkiem wspólnym. Inne czynności zgody małżonka nie wymagają.

Zgoda drugiego małżonka jest potrzebna do dokonania:

- czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia nieruchomości lub użytkowania wieczystego, jak również prowadzącej do oddania nieruchomości do używania lub pobierania z niej pożytków
- prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia prawa rzeczowego czynności prawnej, którego przedmiotem jest budynek lub lokal
- czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia i wydzierżawienia gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa
- darowizny z majątku wspólnego, z wyjątkiem drobnych darowizn zwyczajowo przyjętych

Mąż nie może zatem obciążyć hipoteką nieruchomości, sprzedać jej, czy oddać ją w dzierżawę bez zgody żony (i odwrotnie). Wspólność majątkowa wymaga stałego współdziałania małżonków.

Sądowe zezwolenie na dokonanie czynności

Jeden z małżonków

- odmawia zgody do dokonania czynności
albo
- porozumienie z nim napotyka trudne
do przewyciężenia przeszkody

Drugi małżonek może

- zwrócić się do sądu o zezwolenie na dokonanie czynności

Sąd

- udziela zezwolenia
  - jeżeli dokonania czynności wymaga dobro rodziny
- może pozbawić drugiego małżonka samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym
  - na żądanie jednego z małżonków

Majątek osobisty każdego z małżonków

Przedmioty majątkowe nieobjęte wspólnością ustawową należą do majątku osobistego każdego z małżonków. Ustawodawca nie definiuje majątku osobistego, wylicza jedynie, jakie przedmioty należą do majątku osobistego każdego z małżonków (art. 33 KRO):

- przedmioty majątkowe nabyte przed zawarciem małżeństwa (wspólności ustawowej)
- przedmioty majątkowe nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę (również w trakcie małżeństwa) – chyba że spadkodawca lub darczyńca inaczej postanowił
  - *wyj. przedmioty zwykłego urządzenia domowego służące do użytku obojga małżonków, nawet gdy zostały podarowane jednemu z nich, wchodzi do majątku wspólnego*
- prawa majątkowe wynikające ze wspólności łącznej (np. żona jest współnikiem spółki cywilnej)
- przedmioty służące wyłącznie do zaspokajania osobistych potrzeb (np. ubrania, kosmetyki, biżuteria)
- prawa niezbywalne przysługujące tylko jednej osobie (np. prawo do alimentów, służebność osobista męża)
- przedmioty uzyskane z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia oraz z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę
  - *nie dotyczy to jednak renty należnej poszkodowanemu małżonkowi z powodu całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej albo z powodu zwiększenia się jego potrzeb lub zmniejszenia widoków powodzenia na przyszłość, gdyż renta taka, jako comiesięczny dochód poszkodowanego małżonka, będzie zaliczona na poczet majątku wspólnego małżonków*
- wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej – należne ale nie wypłacone w terminie
- przedmioty majątkowe uzyskane z tytułu nagrody za osobiste osiągnięcia (np. medal olimpijski, nagrody artystyczne, literackie)
  - *nie dotyczy wygranej na loterii np. lotto*
  - *nagrodami w tym sensie nie są również świadczenia pieniężne w postaci specjalnego dodatkowego wynagrodzenia, wynagrodzenie za dodatkową pracę i innego rodzaju*

*premie, jakie może otrzymać pracownik (np. za wykonanie planu, produkcję bez braków),
czyli pracownicze nagrody specjalne*

- prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz inne prawa twórcy
- przedmioty nabyte w zamian za składniki majątku osobistego małżonka
– *gdy małżonek sprzeda mieszkanie należące do majątku osobistego i kupi za uzyskane środki inne mieszkanie, wówczas to nowe mieszkanie, mimo że nabyte w czasie trwania wspólności ustawowej, wejdzie do majątku osobistego*

W przypadku majątków osobistych, w odniesieniu do zarządzania swoim majątkiem decyduje ten małżonek, do którego należy dany składnik, gdyż żona nie musi pytać męża, czy może sprzedać mieszkanie, które odziedziczyła po swoich rodzicach.

Trzy masy majątkowe w małżeństwie

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Od momentu zawarcia związku małżeńskiego istnieją obok siebie trzy masy majątkowe:

- majątek wspólny małżonków
- majątek osobisty żony
- majątek osobisty męża

Wspólność ustawowa w małżeństwie może zostać zniesiona, pomimo trwania małżeństwa (rozdzielność majątkowa) lub jeżeli pomiędzy małżonkami ustała wspólność ustawowa, np. rozwód.

WAŻNE

W czasie trwania wspólności ustawowej żaden z małżonków nie może żądać podziału majątku wspólnego.

Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U 2020 poz. 1359)
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. 2022 r. poz. 1360)

Autor: Dorota Ulikowska – Prawnik/mediator

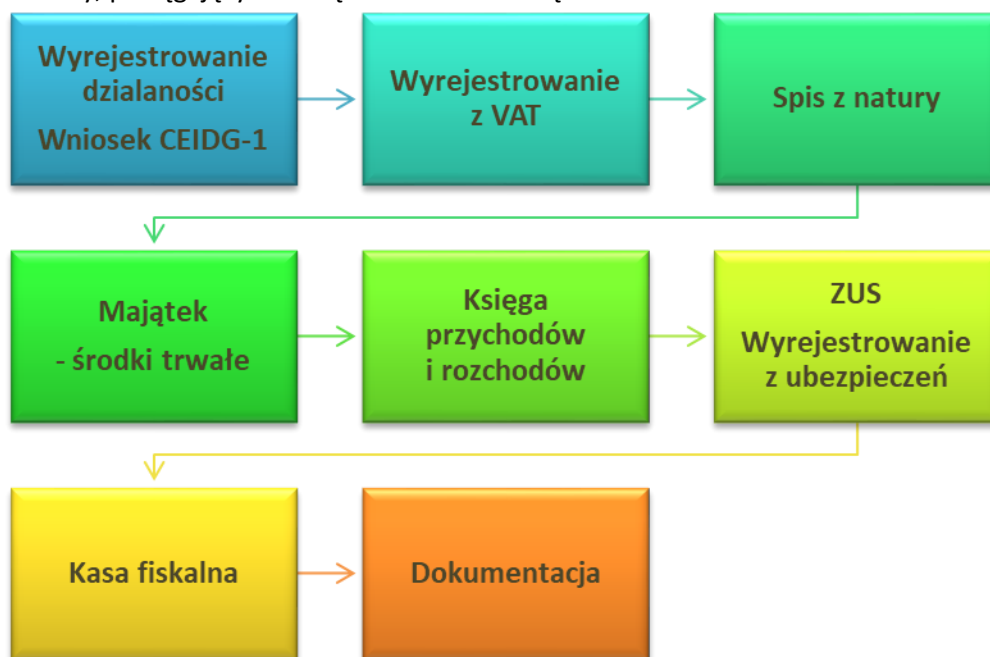

5. Obowiązki przedsiębiorcy związane z likwidacją jednoosobowej działalności gospodarczej

Likwidacja jednoosobowej działalności gospodarczej, chociaż nie musi okazać się bolesnym i czasochłonnym przeżyciem, to z pewnością nie należy do przyjemnych czynności, szczególnie, gdy biznes powstawał od podstaw dzięki ciężkiej pracy przedsiębiorcy i był prowadzony przez lata. Jednak z czasem nadchodzi taki moment, w którym zapada ta jednoznaczna i ostateczna decyzja o zaprzestaniu dalszej działalności. Od tej chwili należy podjąć szereg formalnych czynności koniecznych do prawidłowego przeprowadzenia likwidacji działalności gospodarczej.

Likwidacja

Likwidacja to postępowanie mające na celu spieniężenie majątku oraz zakończenie bieżącej działalności. Sposób prowadzenia likwidacji regulują odpowiednie przepisy. Rozwiązanie to prowadzi do zakończenia bytu prawnego i likwidacji interesów jednoosobowego przedsiębiorcy. Zamknięcie działalności gospodarczej odbywa się niejako w ten sam sposób, co jej utworzenie, z tym że jest to proces odwrotny, pociągający za sobą określone obowiązki.

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Złożenie wniosku o wykreślenie – formularz CEIDG-1

Zarówno przy zakładaniu, jak i przy zamykaniu działalności gospodarczej przedsiębiorca korzysta z formularza CEIDG-1, w związku z tym pierwszym krokiem przy zamykaniu działalności gospodarczej powinno być złożenie wniosku CEIDG-1 z informacją o likwidacji działalności z zaznaczeniem pola „Wniosek o wykreślenie przedsiębiorcy”.

Wniosek CEIDG-1 może być złożony:

- osobiście w najbliższym urzędzie gminy/miasta
- drogą elektroniczną na stronie internetowej CEIDG
- listem poleconym do urzędu gminy/miasta pod warunkiem opatrzenia go własnoręcznym podpisem wnioskodawcy poświadczonym przez notariusza lub w najbliższym urzędzie gminy/miasta przez pełnomocnika, który będzie posiadał pełnomocnictwo oraz wniesie opłatę skarbową w wysokości 17 zł

Od obowiązku wniesienia opłaty skarbowej zwolnieni są:

- *pełnomocnicy, którzy są rodziną strony: zstępni, wstępni lub rodzeństwo*
- *pełnomocnicy, którzy zostali wskazani we wpisie przedsiębiorcy w CEIDG jako upoważnieni do prowadzenia spraw w imieniu właściciela*

WAŻNE

Wniosek o wykreślenie wpisu należy złożyć w terminie 7 dni od dnia trwałego zaprzestania wykonywania działalności gospodarczej.

Data zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej nie może być późniejsza niż data złożenia wniosku.

Złożenie wniosku CEIDG-1 powoduje jednocześnie poinformowanie o tym fakcie urzędu skarbowego i wykreślenie z rejestru REGON.

ZUS– wyrejestrowanie z ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego

Przedsiębiorcy są zgłaszani do ZUS jako płatnicy składek oraz jako osoby ubezpieczone. Złożony wniosek CEIDG-1 o wykreślenie działalności gospodarczej powoduje jednocześnie zgłoszenie do ZUS, który z urzędu wyrejestruje przedsiębiorcę jako płatnika składek (druk ZUS ZWPA). Dodatkowo, w ciągu 7 dni od daty złożenia wniosku o wykreślenie działalności, przedsiębiorca sam musi złożyć **dokumenty dotyczące wyrejestrowania z ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego**. Wyrejestrowania należy dokonać za pomocą dwóch osobnych formularzy. Na pierwszym przedsiębiorca wyrejestrowuje samego siebie jako ubezpieczonego (druk ZUS ZWUA). Natomiast jeśli właściciel przedsiębiorstwa zgłosił do ubezpieczenia zdrowotnego członków swojej rodziny, również jest zobligowany do wyrejestrowania ich z ubezpieczenia (druk ZUS ZCNA).

Przedsiębiorca VAT-owiec

W przypadku zaprzestania wykonywania czynności opodatkowanych podatkiem od towarów i usług (VAT) przedsiębiorca powinien dokonać wyrejestrowania za pomocą **formularza VAT-Z**, który należy dostarczyć do Urzędu Skarbowego w terminie 7 dni licząc od dnia, w którym zaprzestano wykonywanie działalności.

Przedsiębiorca – **płatnik VAT** – zamykając swoją działalność gospodarczą, musi przygotować spis z natury. Jest to remanent na dzień zaprzestania wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu. Spis polega na stworzeniu wykazu majątku prowadzonego przedsiębiorstwa, w którym umieszcza się środki trwałe, czyli składniki majątku przeznaczone do użytkowania dłużej niż rok o wartości początkowej ponad 3 500 zł.

Spis z natury dla celów podatku VAT jest niezbędny dla ustalenia podatku VAT od składników majątku przekazywanych na potrzeby osobiste prowadzącego działalność gospodarczą. Opodatkowanie VAT dotyczy tych towarów, w stosunku do których przysługiwało prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego, bez względu na to, czy podatnik z prawa do tego odliczenia skorzystał. Nie trzeba robić spisu takich towarów, co do których prawo do obniżenia podatku należnego o kwotę podatku naliczonego nie przysługiwało. Nie ma również tego obowiązku, jeśli korzystało się ze zwolnienia z podatku VAT. W sytuacji, gdy podczas remanentu wyliczona zostanie nadpłata VAT, w celu jego zwrotu należy złożyć w urzędzie skarbowym prośbę o zwrot.

Spis z natury

Wraz z zamknięciem działalności gospodarczej przedsiębiorca (już były przedsiębiorca) ma obowiązek przygotowania **spisu z natury**, w którym powinny się znaleźć m.in.:

- surowce
- gotowe wyroby, czy półwyroby
- towary handlowe
- odpady i in.

WAŻNE

Spis z natury muszą wykonać także przedsiębiorcy, którzy niczego nie wytwarzają, lecz wykonują jedynie usługi.

W spisie nie wykazuje się środków trwałych, wartości niematerialnych, prawnych ani wyposażenia siedziby przedsiębiorstwa. Jeśli właściciel działalności gospodarczej w dniu jej zamknięcia nie posiada żadnego ze składników, który powinien znaleźć się w spisie, sporządza **zerowy spis z natury**. Na podstawie różnic w spisie z początku roku podatkowego, a spisie z zamknięcia działalności wylicza się właściwą zaliczkę na podatek dochodowy, biorąc pod uwagę aktualną proporcję kosztów do przychodu.

Majątek – środki trwałe

Zamykając swój biznes przedsiębiorca powinien stworzyć także **drugi spis**, w którym uwzględni wszelkie środki trwałe, wyposażenie itp., czyli **majątek przedsiębiorstwa**. Nie wpływa on na wielkość podatku, ale pozwala obliczyć wartość aktywów przedsiębiorstwa.

Na potrzeby podatku dochodowego od osób fizycznych nie trzeba sporządzać remanentu likwidacyjnego i wysyłać do urzędu. Wystarczy sporządzić wykaz składników majątku, który należy przechowywać w dokumentacji. **W wykazie powinny znaleźć się m.in. informacje:**

- nazwa składnika majątku, data zakupu i wartość początkowa
- kwota wydatków poniesionych na zakup i kwota wydatków zaliczonych do kosztów uzyskania przychodu
- w przypadku środka trwałego – metoda amortyzacji i suma odpisów amortyzacyjnych

WAŻNE

Z chwilą zamknięcia przedsiębiorstwa majątek staje się majątkiem prywatnym właściciela.

Nie rodzi to obowiązku podatkowego, gdy aktywa te nie zostaną sprzedane w ciągu
min. 6 lat od pierwszego dnia miesiąca następującego po zamknięciu działalności.

Księga przychodów i rozchodów

W celu zamknięcia księgi przychodów i rozchodów należy sporządzić spis z natury, ale bez środków trwałych. Podsumowania zapisów w księdze przychodów i rozchodów należy dokonać w dniu zakończenia działalności gospodarczej, ujmując również wartość spisu z natury. Po podliczeniu zostanie wykazany dochód z prowadzenia działalności gospodarczej, od którego należy zapłacić podatek dochodowy. Wpłaty trzeba dokonać do 20. dnia miesiąca następującego po miesiącu (lub kwartale), w którym firma została zamknięta. Dochody z zamkniętej działalności gospodarczej należy też ująć w rozliczeniu rocznym PIT.

Zamykając firmę, warto zadbać o spłatenie długów związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą. W przypadku niespłacenia długów wierzyciele będą mogli dochodzić swoich wierzytelności wobec byłego przedsiębiorcy.

Kasa fiskalna

Zamykając działalność, należy pamiętać także o zamknięciu kasy fiskalnej. Należy tego dokonać w obecności pracownika urzędu skarbowego, który dokonuje odczytu zawartości pamięci kasy fiskalnej i sporządza protokół.

Dokumentacja

Z chwilą likwidacji przedsiębiorstwa na podatniku nadal ciąży pewne obowiązki regulowane odpowiednimi przepisami. W terminie **5 lat** od daty zakończenia roku, w którym działalność została zamknięta, **były przedsiębiorca ma obowiązek przechowywać dokumenty biznesowe:**

- księgowe, w szczególności faktury oraz paragony
- podatkowe
- umowy
- związane z zamknięciem działalności

Prawo przewiduje dla poszczególnych typów dokumentacji różne okresy.

PAMIĘTAJ

O uwzględnieniu przychodu z działalności gospodarczej w rocznych rozliczeniach podatkowych oraz o złożeniu ich na wskazanym formularzu PIT.

Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 162)
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1009)
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1128)

Autor: Dorota Ulikowska – Prawnik/mediator

6. Odrzucenie spadku z pokrzywdzeniem wierzycieli spadkobiercy

Spadek – z jednej strony kojarzy się ze stratą bliskiej osoby, z drugiej z prawem do majątku po zmarłym krewnym (w całości lub w części). Gdy spadkobiercy są zgodni, co do podziału majątku po zmarłym, wówczas sprawy spadkowe można zakończyć w krótkim czasie. Jednak spadkobierca nie ma obowiązku przyjęcia spadku, choćby dziedziczony majątek był znacznej wartości. Odrzucenie spadku spowoduje, że traci on prawa i obowiązki związane ze spadkiem. Zostaje wyłączony z dziedziczenia, będzie traktowany tak, jakby nie dożył chwili otwarcia spadku. Czasem, decydując się na odrzucenie spadku, spadkobierca działa w celu pokrzywdzenia swoich wierzycieli, żeby nie mieli z czego zaspokoić swych roszczeń.

Pokrzywdzenie wierzycieli

Pokrzywdzenie wierzyciela polega na podejmowaniu przez dłużnika działań majątkowych celem ograniczenia lub całkowitego udaremnienia możliwości zaspokojenia wierzyciela z tego majątku. Działania jakie może podjąć dłużnik mogą polegać na zamierzonym trwonieniu majątku, na udaremnianiu lub utrudnianiu zaspokojeniu się wierzyciela. Może to być niedbałe, lekkomyślne rozporządzenie majątkiem przez dłużnika mającego zobowiązania wobec jednego lub kilku wierzycieli, którego skutkiem będzie doprowadzenie do swojej niewypłacalności lub upadłości.

WAŻNE

**Niewypłacalność dłużnika istnieje wówczas,
gdy cały jego majątek nie wystarczy na pokrycie długów.**

Pokrzywdzenie wierzyciela przez dłużnika może być rozpatrywane w dwóch aspektach:

- cywilnym
- karnym

Pokrzywdzenie wierzyciela w aspekcie cywilnym wynika z przepisów dotyczących skargi pauliańskiej uregulowanej w przepisach Kodeksu cywilnego (dalej: KC).

Skarga pauliańska

Przepisy prawa przyznają **każdemu wierzycielowi uprawnienie** do żądania uznania czynności dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela za bezskuteczną w stosunku do niego pod warunkiem wykazania, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

PRZEPISY

Art. 527 KC

*§ 1. Gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z **pokrzywdzeniem wierzycieli** osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności **za bezskuteczną w stosunku do niego**, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.*

§ 2. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności.

§ 3. Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Ważne domniemanie z art. 527 KC

Przepisy Kodeksu cywilnego wprowadzają **domniemanie**, że osoba będąca w bliskim stosunku z dłużnikiem, która na skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową, wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Podobnie w przypadku przedsiębiorcy pozostającego z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, który uzyskał na skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

WAŻNE

Oceniając, czy czynność prawna krzywdzi wierzycieli,
decydująca jest chwila jej zaskarżenia (a nie moment dokonania czynności).
Niewypłacalność dłużnika musi istnieć zarówno w chwili wystąpienia ze skargą,
jak i w chwili orzekania przez sąd.

Odrzucenie spadku jako bezskuteczne

Jeżeli spadkobierca odrzucił spadek z pokrzywdzeniem wierzycieli, każdy z wierzycieli, którego wierzytelność istniała w chwili odrzucenia spadku, może żądać, ażeby odrzucenie spadku zostało uznane za bezskuteczne **w stosunku do niego** według przepisów o ochronie wierzycieli w razie niewypłacalności dłużnika (art. 1024 §1 KC).

Uznanie odrzucenia przez dłużnika spadku za bezskuteczne wobec wierzycieli spadkobiercy, unormowane w art. 1024 KC, które w swojej konstrukcji wprawdzie wyraźnie nawiązuje do przepisów o skardze pauliańskiej, jednak cechuje się zasadniczymi odmiennościami.

PRZEPISY

Art. 1024 KC

§ 1.

*Jeżeli spadkobierca **odrzuć spadek z pokrzywdzeniem wierzycieli**, każdy z wierzycieli, którego wierzytelność istniała w chwili odrzucenia spadku, może żądać, ażeby odrzucenie spadku zostało uznane za bezskuteczne w stosunku do niego według przepisów o ochronie wierzycieli w razie niewypłacalności dłużnika.*

§ 2.

*Uznania odrzucenia spadku za bezskuteczne można **żądać w ciągu sześciu miesięcy** od chwili powzięcia wiadomości o odrzuceniu spadku, lecz **nie później niż przed upływem trzech lat** od odrzucenia spadku.*

Odrzucenie spadku przez dłużnika powołanego do dziedziczenia na mocy ustawy lub testamentu skutkuje tym, iż pewne aktywa nie znajdą się w jego majątku. W konsekwencji czynność taka może prowadzić do pokrzywdzenia wierzyciela, pod warunkiem, że czysta wartość spadku (rozumiana jako różnica między stanem czynnym spadku a długami spadkowymi) jest **dodatnia**.

Odrzucenie spadku prowadzi przy tym nie tyle do pogorszenia sytuacji jego wierzycieli w porównaniu z aktualnym ich położeniem, co raczej w porównaniu z położeniem hipotetycznym, takim, w którym znaleźliby się w razie przyjęcia spadku przez spadkobiercę będącego dłużnikiem.

Do realizacji uprawnienia wierzyciela, muszą zaistnieć łącznie dwie przesłanki:

1. Odrzucenie spadku z pokrzywdzeniem wierzycieli
2. Istnienie wierzytelności w chwili odrzucenia spadku

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Odrzucenie spadku z pokrzywdzeniem wierzycieli

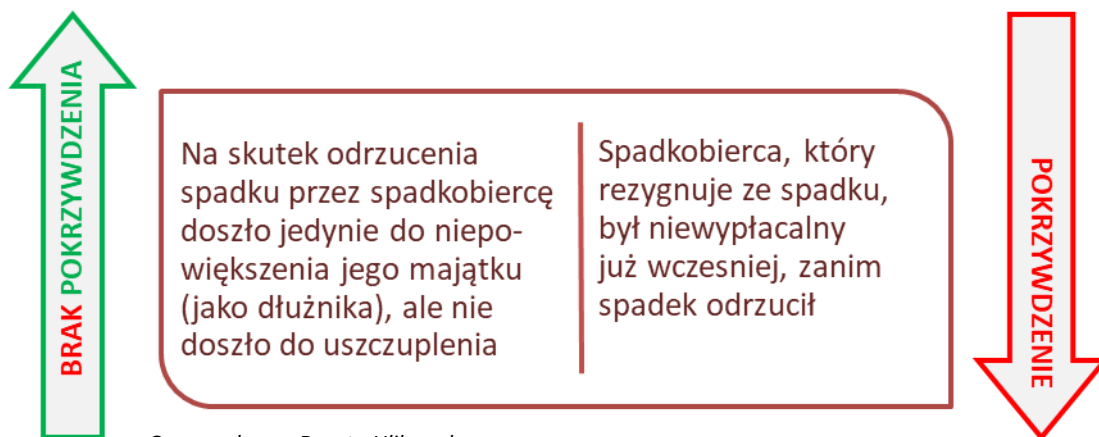
Odrzucenie spadku przez dłużnika musi zostać dokonane z **pokrzywdzeniem wierzycieli**.

Pojęcie „pokrzywdzenia wierzyciela” nie zostało jednak wyjaśnione przez ustawodawcę w art. 1024 KC. Jednak przepisy prawa spadkowego wyraźnie odsyłają w tej materii do przepisów o ochronie wierzycieli w razie niewypłacalności dłużnika, czyli do art. 527 §2 KC, który reguluje tę kwestię w odniesieniu do skargi pauliańskiej.

WAŻNE

Nie każdemu odrzuceniu spadku towarzyszy pokrzywdzenie wierzycieli spadkobiercy

Nie można zapominać, iż odrzucenie spadku nie jest tożsame niewypłacalnością dłużnika. Niewypłacalność dłużnika zaistnieje wówczas, gdy cały jego majątek nie wystarczy na pokrycie długów. Trudno jednak twierdzić o doprowadzeniu do niewypłacalności, gdy skutkiem odrzucenia spadku jest jedynie niepowiększenie majątku dłużnika, nie zaś jego uszczuplenie. A więc, żeby mówić o pokrzywdzeniu wierzyciela, wówczas spadkobiercy, który jest dłużnikiem i rezygnuje ze spadku, stan niewypłacalności musi już wcześniej towarzyszyć, zanim spadek odrzucić.

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Pokrzywdzenie w rozumieniu art. 1024 KC to **będący wynikiem odrzucenia spadku brak przywrócenia przez dłużnika swojej wypłacalności w całości lub w części (zminimalizowanie stopnia niewypłacalności)**. Jest to zatem definicja stanowiąca niejako „lustrzane odbicie” pokrzywdzenia w rozumieniu art. 527 §2 KC. Pokrzywdzenie jest więc równoznaczne ze zniweczeniem szans wierzyciela na zaspokojenie wskutek niepowiększenia majątku, a przez to zmiany aktualnego stanu braku wypłacalności w jakiegokolwiek części.

Istnienie wierzytelności w chwili odrzucenia spadku

Przepis art. 1024 KC chroni **wierzytelności istniejące**, czyli takie, co do których wystąpiło już zdarzenie prawne rozumiane jako źródłem ich powstania, np. zobowiązanie, delikt, bezpodstawne wzbogacenie. Wierzytelności nie muszą być przy tym wymagalne, gdyż termin ich realizacji może być odroczony i jeszcze nie nadszedł. Wierzytelności nie muszą być stwierdzone tytułem egzekucyjnym.

WAŻNE

Z żądaniem uznania odrzucenia spadku przez dłużnika za bezskuteczne może wystąpić jedynie jego osobisty wierzyciel (nie zaś wierzyciel spadkowy).

Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1360)
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1805)

Autor: Dorota Ulikowska – Prawnik/mediator

7. Okoliczności uznające skazanie za niebyłe jako środek resocjalizacyjny

Sposób funkcjonowania systemu penitencyjnego wpływa na skutki w stosunku do skazanych, jest więc głównym i bardzo pomocnym narzędziem resocjalizacyjnym. Prawo karne określa szereg środków, które mogą pomóc skazanemu w społecznej readaptacji i niepowrotności do przestępstwa. Jednym z czynników wspierających resocjalizację jest instytucja zatarcia skazania. Jest szansą dla byłych skazanych na wykreślenie z Krajowego Rejestru Karnego i uzyskanie zaświadczenia o niekaralności. Może następować z mocy prawa lub na skutek postanowienia sądu podjętego na wniosek skazanego.

Resocjalizacja - znaczenie

Resocjalizacja jest proces modyfikacji osobowości jednostki społecznej w celu przystosowania jej do życia w społeczeństwie. Polega na tym, iż poprzez odpowiednie zabiegi kształtuje się u tej jednostki normy społeczne i wartości, których nie miała ona możliwości przyswoić wcześniej w trakcie socjalizacji. Celem resocjalizacji jest jednocześnie spowodowanie, iż rezygnuje ona z przyswojonych do tej pory reguł działania stojących w sprzeczności z systemem wartości społecznych.

W każdym społeczeństwie istnieją odpowiednie instytucje, dzięki którym może odbywać się resocjalizacja, czy to na terenie więzienia lub w zakładach poprawczych, lecz także poza nimi.

Zatarcie skazania wspiera proces resocjalizacji skazanego, szczególnie gdy istnieje potrzeba wykazania się niekaralnością, np. przykład w postępowaniu rekrutacyjnym do pracy, itd.

Zatarcie skazania

Zatarcie skazania oznacza, że osoba, co do której nastąpiło skazanie, jest uważana za niekaraną, a z zatartego skazania nie można wyciągnąć żadnych skutków prawnych. Z Krajowego Rejestru Karnego jest usuwana karta karna skazanego. Osoba, wobec której zastosowano zatarcie skazania może w stosunkach prawnych występować jako niekarana.

Wpis o karalności, zwłaszcza gdy dotyczy przestępstwa popełnionego umyślnie, znacznie pogarsza szanse starającego się o pracę.

Zaświadczenia dotyczące niekaralności są niezbędnym dokumentem do pełnienia niektórych funkcji (stanowisk), które należy złożyć w przypadku m.in.:

- starania o wpis na listę radców prawnych czy adwokatów
- kandydowania na ławnika w sądzie rejonowym lub okręgowym
- kandydatów na urzędników państwowych – w tym wypadku same urzędy występują o odpowiednie dane do Krajowego Rejestru Karnego.

FUNKCJE INSTYTUCJI ZATARCIA SKAZANIA – DWA PUNKTY WIDZENIA

1. **Socjologiczny** – Zatarcie skazania pełni funkcję ułatwiającą integrację skazanego ze społeczeństwem.
2. **Spółeczny** – Prawidłowe funkcjonowanie instytucji prawa karnego materialnego oraz ich powszechna znajomość wpływają na pewność sytuacji prawnej obywateli.

Współcześnie zatarcie skazania powoli staje się instytucją martwą, gdyż w wielu zawodach zaufania publicznego wymagany jest tak zwany nieskazitelný charakter, co oznacza konieczność braku wpisu w Krajowym Rejestrze Karnym oraz niefigurowanie w rejestrach policyjnych. Dane z tych rejestrów nie są usuwane pomimo zatarcia skazania i nie może domagać się ich usunięcia.

WAŻNE

Z chwilą zatarcia skazania

uważa się je za niebyłe, a wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych

Nie podlega jednak zatarcu

skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, jeżeli pokrzywdzony był małoletnim poniżej lat 15 (art. 106a KK).

Kiedy następuje zatarcie skazania

Zatarcie skazania zostało uregulowane w Kodeksie karnym (dalej: KK) zaledwie w kilku artykułach (art. 106–108 KK), ale jakże ważnych dla osób, które po odbyciu kary wróciły do społeczeństwa i przestrzegają porządku prawnego.

WAŻNE

Zatarcie skazania następuje z mocy prawa lub na wniosek skazanego

W razie skazania na karę pozbawienia wolności lub karę 25 lat pozbawienia wolności, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania. Sąd może na wniosek skazanego zarządzić zatarcie skazania już po upływie 5 lat, jeżeli skazany w tym okresie przestrzegał porządku prawnego, a wymierzona kara pozbawienia wolności nie przekraczała 3 lat.

W przypadku skazania na grzywnę albo karę ograniczenia wolności, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 5 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania. Na wniosek skazanego sąd może zarządzić zatarcie skazania już po upływie 3 lat.

W razie odstąpienia od wymierzenia kary, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem roku od wydania prawomocnego orzeczenia. Jeżeli natomiast orzeczono środek karny wówczas zatarcie skazania nie może nastąpić przed jego wykonaniem, darowaniem albo

przedawnieniem jego wykonania. Podobnie, zatarcie skazania nie może nastąpić również przed wykonaniem środka zabezpieczającego.

WYMIAR KARY	UPŁYW CZASU NIEZBĘDNY DO ZATARCIA SKAZANIA
Kara pozbawienia wolności lub kara 25 lat pozbawienia wolności	Zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania
Kara pozbawienia wolności, jeżeli nie przekracza 3 lat	Sąd może na wniosek skazanego zarządzić zatarcie już po upływie 5 lat od wykonania, darowania lub przedawnienia jej wykonania (art. 107 §2 KK). Warunkiem bezwzględny jest jednak to, aby w tym okresie skazany przestrzegał porządku prawnego.
Dożywotnie pozbawienie wolności	Zatarcie następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od uznania jej za wykonaną, od darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania – czyli jest możliwe w razie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary
Kara ograniczenia wolności	Zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 3 lat , a w przypadku skazania na grzywnę - po upływie roku, od wykonania lub darowania kary albo przedawnienia jej wykonania
Odstąpienie od wymierzenia kary	Zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem roku od wydania prawomocnego orzeczenia
Środek karny, przepadek lub środek kompensacyjny	Zatarcie skazania nie może nastąpić przed jego wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem jego wykonania

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

W przypadku gdy na sprawcy ciąży **dwa lub więcej skazań** nie pozostających w zbiegu przestępstw, jak również jeśli skazany po rozpoczęciu lecz po upływie okresu wymagającego do zatarcia skazania ponownie popełnił przestępstwo, dopuszczalne jest tylko zatarcie wszystkich skazań.

Zatarcie skazania może nastąpić także **wskutek zmiany ustawodawstwa**, gdy według nowej ustawy czyn nie jest już zabroniony pod groźbą kary (art. 4 §4 KK), oraz w wypadku **pomyślnego upływu okresu próby**, na którą warunkowo zawieszono karę pozbawienia wolności gdyż skazanie ulega zatarciu z mocy prawa z upływem 6 miesięcy od zakończenia okresu próby (art. 76 §1 KK).

WAŻNE

**Zatarcie skazania musi doprowadzić do
pełnego wykreślenia przestępstwa z karty karnej skazanego.**

Nie jest dopuszczalne wykreślanie

tylko w stosunku do niektórych zamieszczonych w karcie karnej czynów.

Nie może być sytuacji, gdy zaciera się jedno skazanie, a inne pozostają.

Zasada ta dotyczy zarówno zatarcia skazania z mocy prawa

jak i dokonywanych na wniosek skazanego.

Skutki zatarcia skazania

Skazanie wiąże się z różnymi konsekwencjami. Jedną z nich jest umieszczanie danych skazanego w Krajowym Rejestrze Karnym. Po upływie określonego w Kodeksie karnym okresu dane te ulegają usunięciu, a osoba skazana może otrzymać oświadczenie o niekaralności. To podstawowy skutek zatarcia skazania. Przestępstwo uznaje się za niebyłe, a osoba skazana uznawana jest za osobę niekaraną, tak jakby do skazania w ogóle nie doszło.

Wniosek zatarcia skazania

We wniosku o wszczęcie postępowania w celu zatarcia skazania należy oznaczyć:

- dane osobowe skazanego
- dokładne wskazanie wyroku, na podstawie którego nastąpiło skazanie
- oznaczenie sądu, który wyrok wydał
- datę jego wydania oraz sygnaturę akt
- jaka kara była orzeczona
- informacje dotyczące odbycia kary, darowania lub przedawnienia jej wykonania.

Uzasadnienie – bardzo ważna część wniosku – powinno zawierać okoliczności przemawiające za zatarciem skazania, przede wszystkim wykazujące na przestrzeganie porządku prawnego przez skazanego. Warto też wskazać, jakie skazany ponosi konsekwencje w związku z figurowaniem w Krajowym Rejestrze Karnym.

Wniosek należy skierować do sądu, który wydał wyrok skazujący w pierwszej instancji. Jeżeli w danej sprawie orzekało kilka sądów, wówczas właściwym będzie sąd, który jako ostatni wydał wyrok skazujący. Jeżeli zaś orzekały sądy różnego rzędu, właściwym jest sąd wyższego rzędu, czyli sąd okręgowy ma pierwszeństwo przed sądem rejonowym.

Składający wniosek o zatarcie skazania musi pamiętać, że w przypadku sprawcy skazanego za kilka przestępstw możliwe jest tylko jednoczesne zatarcie wszystkich skazań. Podobna sytuacja występuje jeżeli skazany po rozpoczęciu, lecz przed upływem, okresu wymaganego do zatarcia skazania ponownie popełnił przestępstwo, wówczas również dopuszczalne jest tylko jednoczesne zatarcie wszystkich skazań.

Na postanowienie sądu w przedmiocie zatarcia skazania przysługuje zażalenie. Obowiązkiem sądu wydającego postanowienie o zatarciu skazania jest zawiadomienie Krajowego Rejestru Karnego o zmianach ewidencyjnych. Jest to podstawą do usunięcia danych z rejestru dotyczących skazanego.

Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138)

Autor: Dorota Ulikowska – Prawnik/mediator

8. Wniosek o dodatek do ogrzewania elektrycznego

Dodatek elektryczny przewidziany jest dla tych gospodarstw domowych, które jako główne źródło ciepła wykorzystują ogrzewanie elektryczne, w tym również pompy ciepła. Wysokość dodatku będzie wynosiła 1000 zł, natomiast w przypadku rocznego zużycia energii elektrycznej powyżej 5 MWh, zostanie on podwyższony do 1500 zł. Dopłata do ogrzewania prądem nie przysługuje jednak wszystkim ogrzewającym swoje domy energią elektryczną. Wniosek o dodatek elektryczny można składać od 1 grudnia 2022 r.

Dodatek elektryczny jako ochrona odbiorów energii

W związku z trudną sytuacją na rynku energii elektrycznej Ustawa o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej (dalej jako: Ustawa) wprowadza dla odbiorców uprawnionych nowy dodatek, nazwany: **dodatek elektryczny**. Jest to jednorazowy dodatek. Z dodatku tego będą mogli skorzystać osoby, dla których główne źródło ogrzewania zasilane jest prądem. Uprawnieni do dodatku będą musieli dłużej poczekać na pieniądze niż w przypadku dopłat do innych paliw, co jest związane z przyjętymi w Ustawie terminami.

Wysokość dodatku elektrycznego

Wysokość dodatku elektrycznego jest **uzależniona od ilości zużycia energii** elektrycznej przez gospodarstwo domowe, które korzysta z ogrzewania elektrycznego lub pomp ciepła i została podzielona na dwa progi ze względu na zużycie prądu.

W przypadku, gdy zużycie energii elektrycznej w gospodarstwie domowym w tym samym miejscu zamieszkania w 2021 r. wyniosło...

(art. 29 ust. 2 Ustawy)

...do 5 MWh

Dopłata do prądu
wynosi 1000 zł

...więcej niż 5 MWh

Dopłata do prądu
wynosi 1500 zł

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Uprawnieni do dodatku elektrycznego

Dodatek elektryczny jest przeznaczony dla gospodarstw domowych, które zużywają energię elektryczną do ogrzewania – w tym wykorzystują pompy ciepła. **Dodatek do ogrzewania elektrycznego i pomp ciepła** będzie wypłacany jednorazowo. Będzie przyznawany na podobnych zasadach, jak dodatek węglowy oraz dodatek do ogrzewania do innych źródeł ciepła. Jednak obowiązują inne terminy i różne wysokości świadczenia w porównaniu z dodatkami energetycznymi do innych źródeł ciepła.

Dodatek elektryczny przysługuje uprawnionemu odbiorcy, który stosuje ogrzewanie elektryczne w celu jej zużycia na potrzeby (art. 2 pkt 1) Ustawy):

- a) gospodarstw domowych
- b) pomieszczeń gospodarczych związanych z prowadzeniem gospodarstw domowych
  - o ile nie jest w nich wykonywana działalność gospodarcza
- c) lokali o charakterze zbiorowego mieszkania
  - o ile nie jest w nich wykonywana działalność gospodarcza
- d) mieszkań rotacyjnych, mieszkań pracowników placówek dyplomatycznych i pracowników zagranicznych przedstawicielstw
- e) domów letniskowych, domów kempingowych i altan działkowych w rodzinnych ogrodach działkowych
  - w których nie jest wykonywana działalność gospodarcza oraz administracji rodzinnego ogrodu działkowego – w przypadkach wspólnego pomiaru
- f) oświetlenia w budynkach mieszkalnych
- g) zasilania dźwigów w budynkach mieszkalnych
- h) węzłów ciepłych i hydroforni, będących w zarządzie administracji domów mieszkalnych
- i) garaży
  - w których nie jest wykonywana działalność gospodarcza

Przez gospodarstwo domowe Ustawa rozumie (art. 27 ust. 3 Ustawy):

Gospodarstwo domowe jednoosobowe

- osobę fizyczną samotnie zamieszkującą i gospodarującą

Gospodarstwo domowe wieloosobowe

- osobę fizyczną oraz osoby z nią spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie z nią zamieszkujące i gospodarujące

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

WAŻNE

Jedna osoba może wchodzić w skład tylko jednego gospodarstwa domowego.

Warunek otrzymania dodatku

Zgłoszenie do CEEB

Warunkiem otrzymania jednorazowego dodatku elektrycznego jest uzyskanie **wpisu** lub **zgłoszenie** źródła ogrzewania **do centralnej ewidencji emisyjności budynków**.

Reguła 1 adres = 1 dodatek

W przypadku gdy pod jednym adresem miejsca zamieszkania zamieszkuje więcej niż jedno gospodarstwo domowe, jeden dodatek elektryczny przysługuje dla wszystkich gospodarstw domowych zamieszkujących pod tym adresem (art. 28 ust.1 Ustawy).

WYJĄTEK

W przypadku, gdy **pod jednym adresem** miejsca zamieszkania zamieszkuje **więcej niż jedno gospodarstwo domowe**, i w terminie do dnia 1 lutego 2023 r. nie jest możliwe ustalenie odrębnego adresu miejsca zamieszkania dla poszczególnych gospodarstw domowych zamieszkujących pod tym adresem w odrębnych lokalach, nie będzie miała zastosowania reguła jeden dodatek elektryczny dla gospodarstw domowych na jeden adres (art. 28 ust. 2a Ustawy).

WAŻNE

W przyznawaniu dodatku elektrycznego jest możliwość dostania dopłaty do prądu dla kilku gospodarstw domowych zamieszkujących pod jednym adresem.

Wyłączeni – dodatek nie przysługuje

Właściciele domów, którzy zainwestowali w **fotowoltaikę** nie dostaną dodatku elektrycznego. Nawet jeśli mają też pompę ciepła. W Ustawie wyraźnie podkreślono, że jeśli gospodarstwo domowe korzysta z energii elektrycznej wytwarzanej z mikroinstalacji fotowoltaicznej, dodatek elektryczny nie przysługuje (art. 27 ust.2 Ustawy).

Dodatek elektryczny nie przysługuje również gospodarstwom domowym objętym pozytywnie rozpatrzonym wnioskiem o wypłatę **dodatku węglowego** lub dodatku do innych źródeł ciepła, jak pellet, gaz LPG, drewno czy olej opałowy.

Ważne terminy

Od 1 grudnia 2022 r. do 1 lutego 2023 r. przewidziany jest okres, w którym gospodarstwa domowe chcące skorzystać z dodatku energetycznego, będą mogły składać wnioski w swoich urzędach gminy. Na wypłatę dofinansowania do prądu gmina ma czas do 31 marca 2023 r.

WAŻNE

Wnioski o wypłatę dodatku elektrycznego
złożone po dniu 1 lutego 2023 r. pozostawia się bez rozpoznania.

Wniosek o dodatek – jak i gdzie składać

Wniosek o wypłatę dodatku elektrycznego będzie można składać osobiście w gminie, w swoim miejscu zamieszkania. W przypadku złożenia wniosku o wypłatę dodatku elektrycznego przez Internet należy go potwierdzić kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

WAŻNE

W przypadku gdy wniosek o wypłatę dodatku elektrycznego dla gospodarstwa domowego wieloosobowego **złożyła więcej niż jedna osoba**, dodatek ten jest przyznawany wnioskodawcy, który złożył taki wniosek jako pierwszy.

(art. 28 ust.3 Ustawy)

Weryfikacja wniosku - kontrola domu

Wójt, burmistrz albo prezydent miasta dokonuje weryfikacji **wniosku** o wypłatę dodatku elektrycznego, w szczególności w zakresie zgłoszenia lub wpisania głównego źródła ogrzewania w centralnej ewidencji emisyjności budynków.

Jeżeli podczas weryfikacji wniosku o wypłatę dodatku elektrycznego wystąpią wątpliwości dotyczące gospodarstwa domowego wnioskodawcy, wójt, burmistrz albo prezydent miasta może przeprowadzić wywiad środowiskowy, który ma na celu ustalenie faktycznego stanu.

Dodatek a egzekucja komornicza lub dochód rodziny

Dodatek elektryczny, tak jak pozostałe dodatki, **nie będzie podlegał egzekucji komorniczej i nie będzie wliczany do dochodu rodziny** przy ubieganiu się o świadczenia z pomocy społecznej ani o świadczenia uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, czyli tzw. 500+ dla osób niepełnosprawnych.

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej (Dz. U. 2022 r. poz. 2127)

Autor: Dorota Ulikowska – Prawnik/mediator

9. Wynagrodzenie pracownika musi być wypłacone terminowo

Przepisy prawa pracy stanowią, że pracodawca oraz pracownik przez nawiązanie stosunku pracy zobowiązują się wzajemnie się względem siebie do określonych obowiązków. Pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę. Pracodawca natomiast zobowiązuje się do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem wypłacanym w określonym terminie. Pracownik nie może świadczyć pracy bez wynagrodzenia, a wynagrodzenie to przysługuje mu za pracę wykonaną, czyli jest świadczeniem wypłacanym z dołu.

Wynagrodzenie ma być „godziwe”

Wynagrodzenie za pracę jest to dla pracodawcy świadczenie obowiązkowe, wypłacane pracownikowi okresowo, o charakterze majątkowym, przysługujące pracownikowi za pracę świadczoną w ramach stosunku pracy. Zgodnie z podstawowymi zasadami prawa pracy pracownik ma prawo do godziwego wynagrodzenia za pracę odpowiednio do jej rodzaju, ilości i jakości.

W szczególności pracodawca uwzględnia instytucję płacy minimalnej

- Ustawa z 10.10.2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (t.j. Dz.U. z 2020, poz. 2207)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2020 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 r. (Dz.U. 2021 poz. 1690) = **3010 zł brutto**
  - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2022 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2023 r. (Dz.U. 2022 poz. 1952) = **3490 zł brutto / od 1 VII 3600 zł brutto**

poniżej której nie można wynagradzać pracowników w pełnym wymiarze czasu

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Pojęcie „godziwego wynagrodzenia” nie oznacza, że pracodawca powinien wypłacić pracownikowi jedynie wynagrodzenie minimalne określone przez przepisy, jakie obowiązują w danym czasie. Dla pracowników nie posiadających kwalifikacji ustawowa płaca minimalna może być wystarczająca. Natomiast przy określeniu godziwego wynagrodzenia pracodawca jest zobowiązany uwzględnić wiele innych składowych, mających wpływ na jego wysokość, np. wykształcenie, doświadczenie zawodowe, odbyte szkolenia, umiejętności czy kwalifikacje pracownika, itp.

Obowiązki pracodawcy w kontekście wynagrodzeń

Jednym z najważniejszych obowiązków pracodawcy jest terminowe wypłacanie wynagrodzenia. Natomiast niewypłacenie pensji w terminie pociąga za sobą negatywne konsekwencje dla pracodawcy.

Pracodawca ma obowiązki, z których powinien wywiązywać się regularnie, a w szczególności:

- musi terminowo i prawidłowo wypłacać wynagrodzenie,
- wynagrodzenie za pracę powinno być tak ustalone, aby odpowiadało rodzajowi wykonywanej pracy i kwalifikacjom pracownika,
- wypłaty wynagrodzenia za pracę dokonuje się co najmniej raz w miesiącu, w stałym oraz z góry ustalonym terminie,
- wynagrodzenie za pracę płatne raz w miesiącu wypłaca się z dołu, a mianowicie:
  - niezwłocznie po ustaleniu jego pełnej wysokości,
  - nie później niż w ciągu pierwszych 10 dni następnego miesiąca kalendarzowego za miesiąc miniony,
  - jeżeli ustalony dzień wypłaty wynagrodzenia za pracę jest dniem wolnym od pracy, wynagrodzenie wypłaca się w dniu poprzedzającym,
- na żądanie pracownika pracodawca jest zobowiązany udostępnić mu do wglądu dokumenty, na podstawie których zostało pracownikowi obliczone jego wynagrodzenie.

Niedotrzymanie przez pracodawcę terminu wypłaty wynagrodzenia uzasadnia **żądanie** przez pracownika **odsetek**. Odsetki przysługują pracownikowi nawet, kiedy nie poniósł żadnej szkody z powodu opóźnienia w wypłacie wynagrodzenia. Odsetki przysługują także, kiedy opóźnienie było spowodowane okolicznościami, na które pracodawca nie miał wpływu.

Ochrona wynagrodzenia

Wynagrodzenie za pracę podlega ochronie. Z wynagrodzenia pracodawca obowiązkowo odlicza składki, podatek i wpłaty na Pracowniczy Plan kapitałowy (PPK), jeśli pracownik zgłosił się do tego planu oszczędzania.

Pracodawca nie ma prawa potrącić z wynagrodzenia pracownika żadnych należności, chyba że są to należności komornicze bądź dobrowolne.

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

W przypadku kiedy pracodawca chce **potrącić inne należności ze stosunku pracy**, a nie są one wymienione w powyższym katalogu, powinien uzyskać na to zgodę pracownika.

PRZYKŁAD

Pracodawca błędnie wyliczył Janowi jego wynagrodzenie, dlatego Jan otrzymał wyższą pensję za październik. Pracodawca w kolejnym miesiącu (listopadzie) nie może automatycznie zmniejszyć Janowi wypłaty o nadwyżkę pensji za październik, gdyż musi najpierw uzyskać od Jana zgodę na dobrowolne potrącenie i dopiero wówczas potrącić mu nadwyżkę. Jeżeli Jan dobrowolnie nie zgodzi się na to potrącenie będzie mógł zatrzymać nadpłaconą za październik kwotę.

Wolna od potrąceń jest kwota minimalnego wynagrodzenia, która w 2022 roku wynosi 3010 zł brutto. Pracodawca na żądanie pracownika jest obowiązany udostępnić do wglądu dokumenty, na podstawie których zostało obliczone jego wynagrodzenie.

PAMIĘTAJ!

Niewypłacenie pensji w terminie stanowi podstawowe naruszenie praw pracowniczych.
Wynagrodzenie za pracę podlega ochronie.

Pozew do sądu pracy

Pracownik ma prawo wnieść do sądu pracy pozew o zapłatę wynagrodzenia za pracę z tytułu opóźnienia wraz z ustawowymi odsetkami, liczonymi od dnia wymagalności (czyli ustalonego z pracodawcą terminu wypłaty) do dnia jej zapłaty.

Do sądu może udać się zarówno pracownik, który ciągle jest zatrudniony w danym zakładzie pracy, jak też pracownik, który już w zakładzie nie pracuje. Pozew może złożyć pracownik lub jego reprezentant, np. pełnomocnik albo też w jego imieniu może wystąpić związek zawodowy.

Pracownik powinien złożyć pozew w sądzie właściwym dla pozwanego pracodawcy, czyli w sądzie, w którego okręgu (obszarze właściwości) pracodawca ma swoją siedzibę bądź w sądzie, w którego obszarze właściwości praca jest, była lub miała być wykonywana (art. 461 §1 KPC). Ale jeśli pracownik mieszka gdzie indziej (nie jest to właściwość siedziby pracodawcy ani miejsce wykonywania pracy), może złożyć wniosek do sądu, aby proces odbył się w sądzie właściwym dla jego (pracownika) miejsca zamieszkania.

W zależności, jak dużą kwotę wynagrodzenia chce odzyskać pracownik wnosi pozew do:

Właściwość sądu pracy	Wartość przedmiotu sporu
Sąd Rejonowy Wydział Pracy	Jeżeli wartość przedmiotu sporu wynosi do 75 tys. zł

Sąd Okręgowy Jeśli wartość przedmiotu sporu wynosi **powyżej 75 tys.**
Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych **zł**

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Pozew o zapłatę zaległego wynagrodzenia nie różni się znacznie od „normalnego” pozwu o zapłatę.

Większość elementów pozwu jest taka sama.

ELEMENTY POZWU	
Strony	Stronami postępowania są pracownik i pracodawca. Przy czym pracownik JEST powodem , a pracodawca JEST pozwanym .
Wpis	W sprawach z zakresu prawa pracy powód (pracownik) zwolniony jest od opłat sądowych. Dlatego też w sprawie takiej nie wnosi się wpisu sądowego. Jednakże w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50 000 złotych , od pracownika pobiera się opłatę stosunkową wynoszącą 5% tej wartości, od wszystkich podlegających opłacie pism.
Żądanie pozwu	W pozwie pracownik wnosi o zasądzenie od pracodawcy na własną rzecz zaległego wynagrodzenia z ustawowymi odsetkami od dnia kiedy pensja miała być wypłacona do dnia zapłaty.
Uzasadnienie	W uzasadnieniu należy wykazać, że między stronami istnieje stosunek pracy. Pracownik jest zobowiązany przedstawić dowody – umowę o pracę, ale mogą być też inne dowody, np. wezwanie do zapłaty, zeznania świadków, przesłuchanie stron.
<u>WAŻNE</u> Wezwanie pracodawcy do wypłaty pracownikowi należnego wynagrodzenia	Pracownik musi mieć dowód, że starał się odzyskać pieniądze polubownie (czyli wysłał pracodawcy wezwanie listem poleconym), ale pracodawca go zlekceważył. W braku takiego polubownego wezwania, pracodawca na pierwszej rozprawie może powiedzieć, że niewypłacenie pensji to nieporozumienie, jest gotów natychmiast uregulować należność i zrobiłby to dawno, gdyby pracownik mu o tym przypomniał. Sąd może wtedy uznać, że powód (pracownik) zbyt szybko się pospieszył ze swoim pozwem. Może wówczas obciążyć pracownika kosztami procesu.
Podpis	Pozew musi być podpisany przez pracownika albo pełnomocnika (jeżeli posiada). <u>WAŻNE</u> – <i>gdy pozew będzie bez podpisu najpierw sąd wezwie do uzupełnienia</i>

braków formalnych (czyli złożenia pozwu podpisanego) wyznaczając 7-dniowy termin, a po bezskutecznym upływie terminu przewodniczący zwraca pismo stronie. Pozew musi być też opatrzony datą.

Pozew należy złożyć w biurze podawczym sądu lub wysłać listem poleconym:

Odpisy pozwu

oraz załączniki

- **dla sądu** – 1 komplet w oryginale, czyli pismo procesowe (pozew o zapłatę zaległego wynagrodzenia) wraz z załącznikami
WAŻNE – załączniki, jako dowody dla sądu, muszą być albo w oryginale albo jako kopia poświadczona za zgodność z oryginałem
- **dla pozwanego** pracodawcy odpis pozwu z załącznikami (odpis = kopia)
WAŻNE – do sądu należy wysłać tyle odpisów pisma z załącznikami ile jest uczestników postępowania, czyli po jednym dla każdego uczestnika

Pamiętaj, dla siebie również zrób kopię pozwu z załącznikami, dzięki czemu zawsze będziesz wiedzieć co jest napisane w pozwie, co zawierają załączniki itp.

Oprac. własne: Dorota Ulikowska

Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz.U. 2020 r. poz. 1320)
- Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1125)
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2021 r. poz. 1805)

Autor: Dorota Ulikowska – Prawnik/mediator

10. Opłata za pobyt w Dom pomocy społecznej - kto płaci i w jakiej wysokości?

Domy pomocy społecznej są jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej. Mogą być prowadzone na szczeblu gminy, powiatu i województwa. Ich głównym celem jest zaspokajanie potrzeb bytowych, w tym świadczenie usług opiekuńczych na rzecz mieszkańców domu.

Należy pamiętać, iż zgodnie z obowiązującymi przepisami **pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej**. Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej ustala wójt (burmistrz, prezydent miasta), starosta lub marszałek - w zależności od tego, który organ prowadzi daną placówkę.

Dla kogo jest dom pomocy społecznej?

W myśl art. 54 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, **osoba wymagająca całodobowej opieki z powodu:**

- wieku,
- choroby lub
- niepełnosprawności,

niemogąca samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, **ma prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej**.

Kto jest obowiązany do wnoszenia opłaty za dom pomocy społecznej?

Obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności:

1. **mieszkaniec domu**, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka,
2. **małżonek, zstępni przed wstępnymi**,
3. **gmina**, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej

- przy czym osoby i gmina określone w pkt 2 i 3 nie mają obowiązku wnoszenia opłat, jeżeli mieszkaniec domu ponosi pełną odpłatność.

Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej mogą wносить **również inne osoby** aniżeli wymienione powyżej.

Jak wygląda procedura ustalania wysokości opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej?

Postępowanie administracyjne w przedmiocie ustalenia opłaty za pobyt w dom pomocy społecznej rozpoczyna się od **określenia kręgu osób zobowiązanych do ponoszenia odpłatności**. Następnie organ przeprowadza postępowania dowodowego, w ramach którego zobligowany jest do ustalenia dochodu osoby potencjalnie obowiązanej i obligatoryjnie przeprowadza wywiad środowiskowy.

Najczęściej organ zaczyna od wezwania osoby obowiązanej do przedstawienia swojej sytuacji majątkowej i dochodowej. **Postępowanie to kończy się propozycją zawarcia umowy**, w której członek rodziny mieszkańca domu pomocy społecznej zobowiązuje się opłacać w odpowiedniej części opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej. **Strona postępowania administracyjnego** (osoba bliska pensjonariusza domu pomocy społecznej) **nie ma jednak obowiązku podpisywać takiej umowy z organem**. Wówczas **wydana zostaje decyzja**, nakładająca na obowiązanego obowiązek uiszczenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej w odpowiedniej wysokości.

W przypadku odmowy przez osobę zobowiązaną do ponoszenia odpłatności za pobyt osoby bliskiej w domu pomocy społecznej zawarcia umowy ustalającej wysokość odpłatności oraz niewyrażenia zgody na przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, **wysokość opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej ustalany jest w drodze decyzji** w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatą wnoszoną przez mieszkańca domu i opłatami wnoszonymi przez inne osoby obowiązane.

Często zdarza się, że organy administracyjne popełniają w toku postępowania szereg błędów formalnych i naruszają przepisy postępowania (np. poprzestają na ustaleniu tylko jednego dziecka pensjonariusza i nakładają na nie cały obowiązek uiszczania opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej, podczas gdy obowiązek ten obciąża dzieci pensjonariusza w częściach równych lub bez propozycji zawarcia umowy od razy wydają decyzję ustalającą wysokość opłaty za pobyt). **Gdy nie zgadzamy się z wydaną decyzją powinniśmy ją zaskarżyć** i wytknąć organowi prowadzącemu postępowanie wszystkie błędy, które doprowadziły go do niewłaściwego z naszej perspektywy rozstrzygnięcia. W przypadku wydania decyzji osobie zobowiązanej **przysługuje odwołanie do organu II instancji w terminie 14 dni od doręczenia decyzji**. Po niekorzystnym rozpoznaniu sprawy przez organ II instancji przysługuje **prawo wniesienia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w terminie 30 dni od dnia doręczenia decyzji organu odwoławczego**.

Na jakiej podstawie ustalana jest sytuacja majątkowa i dochodowa osoby potencjalnie zobowiązanej do ponoszenia odpłatności osoby bliskiej w domu pomocy społecznej?

Zgodnie z art. 61 ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej **wysokość opłaty** wnoszonej m.in. przez zstępnych mieszkańca domu pomocy społecznej **zależy od kryterium dochodowego**, jednak wskazany przepis jak też żaden inny przepis w/w ustawy nie zawiera w jakichkolwiek szczególnych uregulowań dotyczących metod obliczania dochodu tych osób, co powoduje, że w stosunku do nich znajdzie zastosowanie art. 8 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej, w którym ustawodawca zdefiniował, co należy rozumieć pod pojęciem dochodu na gruncie tej ustawy.

W definicji dochodu, jak i w enumeratywnym katalogu składników, których do dochodu się nie wlicza, nie wymienia się kwot pomniejszających faktyczny miesięczny dochód, przeznaczanych na bieżące wydatki bytowe (np. opłaty za wyżywienie oraz za wszelkie media, paliwo, telefon, gaz, utrzymanie samochodu), czy wydatki związane z kosztami leczenia bądź ratami kredytu. **Obowiązki zstępnego osoby skierowanej i umieszczonej w domu pomocy społecznej uzależnione są wyłącznie od jej sytuacji dochodowej**. W rezultacie okoliczności dotyczące sytuacji rodzinnej, zdrowotnej, czy majątkowej, w tym obciążeń związanych z codziennym funkcjonowaniem, nie mają znaczenia dla ustalenia obowiązku ponoszenia opłaty przez zobowiązanego i jej wysokości (wyrok WSA

w Szczecinie z dnia 06.02.2020 r. w sprawie o sygn. akt II SA/Sz 1098/19). **Te szczególne uwarunkowania mogą stanowić podstawę do wydania przez organ decyzji o zwolnieniu z ponoszenia w całości lub w części ustalonej opłaty** – jednak na podstawie art. 64 ustawy o pomocy społecznej w odrębnym postępowaniu, prowadzonym już po wydaniu decyzji w przedmiocie ustalenia wysokości opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej. Odrębność ta polega na tym, że najpierw musi istnieć prawomocnie orzeczony obowiązek ponoszenia opłaty w określonej wysokości, a dopiero potem możliwe jest zwolnienie z tego obowiązku (na odrębności te zwracał uwagę NSA w wyroku z dnia 06.06.2017 r. w sprawie o sygn. akt I OSK 649/16).

Od kiedy istnieje obowiązek ponoszenia odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej?

Na mocy ustawy o pomocy społecznej obowiązek partycypacji osób bliskich w ponoszeniu kosztów pobytu w domu pomocy społecznej ciąży **od daty umieszczenia danej osoby w placówce**.

Ile wynosi opłata za pobyt w domu pomocy społecznej?

Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą:

1. **mieszkaniec domu**, nie więcej jednak niż 70% swojego dochodu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70% tego dochodu;
2. **małżonek oraz zstępni** (dzieci, wnuki) **przed wstępnymi** (rodzicami) zgodnie z zawartą umową:
  - a) w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% tego kryterium,
  - b) w przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, z tym że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie;
3. **gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej** – w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez mieszkańca domu i jego członków rodziny, którzy są zobowiązani do wnoszenia opłat.

Wysokość opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej – na przykładach.

Zgodnie z 61 ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej, na poczet opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej nie może zostać pobrana kwota powyżej 300% **kryterium osoby samotnie gospodarującej** (w 2022 r. jest to kwota 2.328,00 zł -> 776,00 zł x 300% = 2.328,00 zł) lub kwota powyżej 300% **kryterium dochodowego na osobę w rodzinie** (w 2022 r. jest to kwota 1.800,00 zł -> 600,00 zł x 300% = 1.800,00 zł).

Przykład 1

Adam mieszka samotnie. Skontaktował się z nim ośrodek pomocy społecznej, w celu ustalenia wysokości opłat za pobyt jego taty w domu pomocy społecznej. Adam osiąga dochód w wysokości

4.000,00 zł netto miesięcznie. Opłata, której domaga się OPS, może w jego przypadku wynieść maksymalnie 1.372,00 zł miesięcznie ($4.000,00 \text{ zł} - 2.328,00 \text{ zł} = 1.372,00 \text{ zł}$).

Przykład 2

Adam mieszka wraz ze swoją żoną Ewą i synem Piotrem. Skontaktował się z nim ośrodek pomocy społecznej, w celu ustalenia wysokości opłat za pobyt jego taty w domu pomocy społecznej. Adam osiąga dochód w wysokości 4.000,00 zł netto miesięcznie, a jego żona Ewa osiąga dochód w wysokości 3.000,00 zł netto miesięcznie, zaś jego syn Piotr osiąga o dochodu w wysokości 2.000,00 zł netto miesięcznie. Opłata, której domaga się OPS, może w jego przypadku wynieść maksymalnie 1.200,00 zł miesięcznie ($((4.000,00 + 3.000,00 \text{ zł} + 2.000,00 \text{ zł}) / 3) - 1.800,00 \text{ zł} = 3.000,00 - 1.800,00 \text{ zł} = 1.200,00 \text{ zł}$).

Przykład 3

Adam mieszka wraz ze swoją żoną Ewą i synem Piotrem. Skontaktował się z nim ośrodek pomocy społecznej, w celu ustalenia wysokości opłat za pobyt jego taty w domu pomocy społecznej. Adam osiąga dochód w wysokości 3.300,00 zł netto miesięcznie. Ewa jest osobą bezrobotną, zajmującą się gospodarstwem domowym, zaś syn Piotr uczy się i nie pracuje. W podanym przypadku Adam nie może ponosić opłat za pobyt taty w domu pomocy społecznej, gdyż dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 300% kryterium dochodowego ($(3.300,00 \text{ zł} / 3) - 1.800,00 \text{ zł} = 1.100,00 \text{ zł} - 1.800,00 \text{ zł} = - 700,00 \text{ zł}$).

Jak widać na powyższych przykładach, różnice mogą być znaczące w zależności od osiąganych dochodów i ilości członków rodziny pozostających na utrzymaniu osoby zobowiązanej do ponoszenia odpłatności za pobyt osoby bliskiej w domu pomocy społecznej. Należy również pamiętać, że **opłata ustalana jest proporcjonalnie do liczby osób zobowiązanych do jej wnoszenia**. Oznacza to, że w przypadku np. trójki dzieci zobowiązanych do wniesienia opłaty za pobyt ich ojca w domu pomocy społecznej, opłata będzie proporcjonalnie rozłożona na każde z nich.

Sposób wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej?

Mieszkaniec domu wnosi opłatę **do kasy domu** lub **na jego rachunek bankowy**. Za jego zgodą **opłata może być potrącana: 1)** z emerytury lub renty mieszkańca domu – przez właściwy organ emerytalno-rentowy, np. ZUS, KRUS; **2)** z zasiłku stałego mieszkańca domu – przez ośrodek pomocy społecznej dokonujący wypłaty świadczenia; opłatę za pobyt ośrodek pomocy społecznej przekazuje na rachunek bankowy domu pomocy społecznej.

Osoby zobowiązane do ponoszenia odpłatności za opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej (rodzina mieszkańca domu pomocy społecznej) wnoszą opłatę **do kasy** lub **na rachunek bankowy gminy, z której mieszkaniec domu został skierowany**; opłatę tę gmina przekazuje na rachunek bankowy właściwego domu pomocy społecznej.

Co grozi za niewywiązywanie się z obowiązku ponoszenia odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej?

W przypadku gdy mieszkaniec domu pomocy społecznej, jego współmałżonek oraz rodzina (dzieci, rodzice) nie wywiązują się z obowiązku wnoszenia opłaty za pobyt opłaty te **zastępczo wnosi gmina**, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. **Gminie przysługuje prawo dochodzenia zwrotu poniesionych na ten cel wydatków.**

Dopiero zaistnienie okoliczności uzasadniających uiszczenie opłat za pobyt w domu pomocy społecznej przez gminę stanowi podstawę roszczeń regresowych gminy dochodzonych w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji (art. 104 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej), którego podstawę prawną prowadzenia stanowi decyzja wydana na podstawie art. 104 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej, określająca na rzecz osób uchylających się od uiszczenia opłaty wysokość należności podlegających zwrotowi oraz terminy ich zwrotu.

Nieobecność w domu pomocy społecznej a odpłatność za pobyt?

Mieszkaniec domu pomocy społecznej, a także inna osoba obowiązana do wnoszenia opłat za pobyt w domu pomocy społecznej, jeżeli mieszkaniec domu przebywa u tej osoby, **nie ponoszą opłat za okres nieobecności mieszkańca domu nieprzekraczającej 21 dni w roku kalendarzowym.** Z kolei za małoletniego mieszkańca domu pomocy społecznej nie wnoszą się opłaty z jego dochodu i dochodu osób obowiązanych do wnoszenia opłaty w okresie jego nieobecności nieprzekraczającej 70 dni w roku kalendarzowym, jeżeli w tym czasie przebywa w domu rodzinnym.

Czy osoba bliska może nie płacić za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej?

Osoby wnoszące opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej **można zwolnić, na ich wniosek, częściowo lub całkowicie z tej opłaty, w szczególności jeżeli:**

1. wnoszą opłatę za pobyt innych członków rodziny w domu pomocy społecznej, ośrodka wsparcia lub innej placówce;
2. występują uzasadnione okoliczności, zwłaszcza długotrwała choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, śmierć członka rodziny, straty materialne powstałe w wyniku klęski żywiołowej lub innych zdarzeń losowych;
3. małżonkowie, zstępni, wstępni utrzymują się z jednego świadczenia lub wynagrodzenia;
4. osoba obowiązana do wnoszenia opłaty jest w ciąży lub samotnie wychowuje dziecko;
5. osoba obowiązana do wnoszenia opłaty lub jej rodzic przebywała w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, na podstawie orzeczenia sądu o ograniczeniu władzy rodzicielskiej osobie kierowanej do domu pomocy społecznej lub mieszkańcowi domu;
6. osoba obowiązana do wnoszenia opłaty przedstawi wyrok sądu oddalający powództwo o alimenty na rzecz osoby kierowanej do domu pomocy społecznej lub mieszkańca domu;
7. osoba obowiązana do wnoszenia opłaty wykaże, w szczególności na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku, rażące naruszenie przez osobę kierowaną do domu pomocy społecznej

lub mieszkańca domu obowiązku alimentacyjnego lub innych obowiązków rodzinnych względem osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty.

Osobę obowiązującą do wnoszenia opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej **zwalnia się całkowicie z tej opłaty, na jej wniosek, pod warunkiem że przedstawi:**

- prawomocne orzeczenie sądu o pozbawieniu tego mieszkańca władzy rodzicielskiej nad tą osobą i oświadczy, że władza rodzicielska nie została przywrócona lub
- prawomocne orzeczenie sądu o skazaniu tego mieszkańca za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego popełnione na szkodę osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, jej zstępnego, małoletniego lub pełnoletniego nieporadnego ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny rodzeństwa lub jej rodzica, chyba że skazanie uległo zatarciu.

Zwolnienia te obejmują zstępną osobę zwolnioną z opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej.

Umieszczenie osoby w domu pomocy społecznej jest ostatecznością i powinno być poprzedzone oceną możliwości udzielenia pomocy osobie potrzebującej w miejscu jej zamieszkania oraz zbadaniem jej sytuacji rodzinnej. Nie oznacza to, że można tej formy wsparcia odmówić osobom mającym rodzinę, niemniej konieczne jest ustalenie obiektywnych możliwości osób bliskich, w tym ich dyspozycyjności w zakresie świadczenia niezbędnej opieki.

Podejmując decyzję o skorzystaniu z usług domu pomocy społecznej rodzina osoby, która miałaby zostać tam skierowana winna mieć na uwadze **konieczność uiszczania opłaty za jej pobyt w domu pomocy społecznej.**

Autor: Anna Rentflejsz – Radca Prawny

11. Czy rodzice mogą swobodnie dysponować majątkiem małoletniego dziecka?

Małoletnie dziecko może mieć swój własny majątek np. w wyniku dziedziczenia przedmiotów majątkowych lub otrzymania darowizny pieniędzy czy nieruchomości. Zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego decyzje dotyczące majątku małoletniego dziecka są swobodnie podejmowane przez rodziców tylko w zakresie tzw. zwykłego zarządu. Wszelkie poważniejsze działania w zakresie majątku małoletniego dziecka wymagają zgody sądu opiekuńczego. W jakim zakresie rodzice mogą dysponować majątkiem dziecka? O tym w przedmiotowym artykule.

Władza rodzicielska – czym jest?

Władza rodzicielska **powstaje z chwilą poczęcia dziecka i trwa do ukończenia przez nie 18 roku życia**, czyli do uzyskania pełnoletności – art. 92 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Władza rodzicielska jest to całokształt uprawnień i obowiązków rodziców względem małoletniego dziecka, polegających na:

- **sprawowaniu pieczy nad dzieckiem**, czyli obowiązek i prawo wychowywania dziecka,
- **reprezentowaniu dziecka** np. przed osobami trzecimi, organami władzy publicznej,
- **zarząd majątkiem dziecka**.

W świetle powyższego **zarząd majątkiem dziecka stanowi jeden z trzech**, obok pieczy nad osobą dziecka oraz jego reprezentacji, **atrybutów władzy rodzicielskiej**.

Czym jest majątek małoletniego dziecka?

Określenie "majątek" może być stosowane w dwóch znaczeniach. W węższym znaczeniu oznacza **ogół aktywów majątkowych** przysługujących określonej podmiotowi, natomiast w szerszym **mówi się o "majątku"**, mając na względzie jego **aktywa i pasywa (długi)**. Pasywa to różnego rodzaju obowiązki ciążące na określonym podmiocie. W art. 101 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ustawodawca posługuje się pojęciem majątku w szerszym znaczeniu.

Jak długo rodzice mogą zarządzać majątkiem dziecka?

Rodzice zarządzają majątkiem dziecka do momentu osiągnięcia przez nie pełnoletności, czyli najczęściej do chwili ukończenia przez dziecko 18 lat. W wyjątkowych sytuacjach, za pełnoletnie uznaje się także kobiety po ukończeniu 16 lat, które zawarły związek małżeński. Na zawarcie takiego małżeństwa zgodę musi jednak wyrazić sąd opiekuńczy.

Co rozumiemy pod pojęciem "zarządu majątkiem" małoletniego dziecka?

W art. 101 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, nie zostało zdefiniowane **pojęcie zarządu majątkiem małoletniego dziecka**. Należy przyjąć, że **obejmuje on dokonywane przez rodziców czynności, które**

dotyczą składników majątku małoletniego dziecka lub mogą mieć wpływ na jego sytuację majątkową (prawa i obowiązki dziecka o charakterze majątkowym, stan majątku).

Rodzaje czynności zarządu majątkiem małoletniego dziecka.

Czynności zarządu majątkiem małoletniego dziecka, o których mówi art. 101 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, można podzielić na trzy grupy:

- **czynności faktyczne**, jak czynności związane np. z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, rozebraniem budynku, zmianą przeznaczenia nieruchomości;
- **czynności prawne** np. zawieranie umowy dzierżawy oraz
- **czynności polegające na reprezentowaniu dziecka** przed sądami lub innymi organami, zwane w pewnym uproszczeniu czynnościami procesowym.

Konsekwencje nieprawidłowego dokonania czynności zarządu majątkiem małoletniego dziecka zależne są od ich rodzaju, tj.:

- w wypadku niewłaściwego dokonania czynności faktycznej w rachubę może wchodzić tylko obowiązek odszkodowania;
- gdy chodzi o niewłaściwe dokonanie czynności prawnej to sankcja polega przede wszystkim na jej nieważności,
- w odniesieniu do czynności procesowych to skutki ich nieprawidłowego podjęcia określa prawo procesowe.

Obowiązki rodziców w zakresie sprawowania zarządu majątkiem małoletniego dziecka.

W myśl art. 101 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego rodzice zobowiązani są do **sprawowania zarządu majątkiem małoletniego dziecka z należytą starannością**. Jeżeli nie dopełniają tego obowiązku, może to skutkować:

- interwencją sądu opiekuńczego w zakresie władzy rodzicielskiej lub
- samo dziecko może wystąpić z roszczeniem odszkodowawczym przeciwko swoim rodzicom, jeżeli poniosło szkodę związaną z wykonywaniem przez nich zarządu nad jego majątkiem.

Interwencja sądu opiekuńczego w zakresie władzy rodzicielskiej może polegać na:

- powierzeniu zarządu majątkiem dziecka ustanowionemu w tym celu kuratorowi (art. 109 § 3 KRO); wydanie takiego rozstrzygnięcia uwarunkowane jest przesłanką w postaci zagrożenia dobra dziecka (art. 109 § 1 KRO) – w tym przypadku jego interesów majątkowych;
- określeniu jakie czynności nie mogą być przez rodziców dokonywane bez zezwolenia sądu (art. 109 § 2 pkt 2 KRO);
- poddaniu rodziców takim ograniczeniom jakim podlega opiekun (art. 109 § 2 pkt 2 KRO);
- nakazaniu rodzicom sporządzenia inwentarza majątku dziecka i przedstawienia go sądowi (art. 104 § 1 KRO);
- nałożeniu na nich obowiązku zawiadamiania sądu o ważniejszych zmianach w stanie majątku dziecka, w szczególności o nabyciu przez dziecko przedmiotów majątkowych o znacznej wartości (art. 104 § 1 KRO);

- o ustaleniu wartości rozporządzeń dotyczących ruchomości, pieniędzy i papierów wartościowych, których rodzice mogą dokonywać każdego roku bez zezwolenia sądu (art. 104 § 2 KRO).

Czynności zwykłego zarządu i czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu to jakie czynności?

Przez **czynności zwykłego zarządu** należy rozumieć załatwianie bieżących spraw związanych ze zwykłym korzystaniem z przedmiotów wchodzących w skład administrowanego majątku i utrzymywaniem tych przedmiotów w stanie nie pogorszonym **wszystko zaś, co się w tych granicach nie mieści**, należy do **czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu**. Przykładami czynności zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka mogą być: uiszczanie opłat eksploatacyjnych za mieszkanie dziecka, naprawy, remonty mieszkania dziecka.

Rodzice **nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko**. Do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka zalicza się wszelkie czynności, które ze względu na swój ciężar gatunkowy i wartość przedmiotu dokonanej czynności, a także jej skutki w sferze majątku małoletniego nie mieszczą się w bieżących sprawach np. darowizna z majątku dziecka, dokonanie podziału nieruchomości należącej do dziecka, wypłata znacznej sumy z jego rachunku bankowego, zaciągnięcie zobowiązania w imieniu dziecka np. pożyczki czy sprzedaż mieszkania należącego do dziecka.

Rodzice **aby uzyskać zgodę sądu opiekuńczego** na dokonanie określonej czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątku małoletniego dziecka **winni wystąpić do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zezwolenie na dokonanie określonej czynności** np. odrzucenie spadku, sprzedaż mieszkania należącego do dziecka. **Zgoda powinna być wydana przez sąd opiekuńczy jeszcze przed dokonaniem danej czynności** przez rodzica. Nie ma możliwości zezwolenia przez sąd opiekuńczy na jakieś działanie w momencie, gdy dana czynność, która takiej zgody wymagała, została już dokonana.

Procedura uzyskiwania zezwolenia na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu.

Wniosek o zezwolenie przez sąd opiekuńczy na dokonanie w imieniu małoletniego dziecka czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu jego majątkiem, albo na wyrażenie zgody na dokonanie takiej czynności przez małoletniego posiadającego ograniczoną zdolność do czynności prawnych, jest rozpoznawany przez sąd opiekuńczy, czyli wydział rodzinny i nieletnich właściwego sądu rejonowego. Właściwość miejscową sądu rejonowego należy ustalić według miejsca zamieszkania dziecka

Sąd opiekuńczy wydaje zezwolenie na wniosek rodziców. We wniosku należy precyzyjnie określić jaką czynność wymaga zgody sądu poprzez opis jej przedmiotu, stron czynności i wartości majątkowej (np. wskazanie ceny, wynagrodzenia, czynszu, środków zgromadzonych na rachunku bankowym, którymi rodzice chcą zadysponować itd.). Do wniosku należy załączyć odpis skrócony aktu urodzenia dziecka oraz dokumenty dotyczące planowanej czynności, której ma dotyczyć

zezwoleń sędu. W zależności od stanu faktycznego sprawy może pojawić się konieczność załączenia dodatkowych dokumentów i dowodów.

Wniosek o wyrażenie zgody na dokonanie jednej czynności wymaga uiszczenia opłaty sądowej w wysokości 100,00 zł. W czasie posiedzenia sąd wysłuchuje rodziców, czasem świadków – jeżeli zostali powołani. Sąd wydaje zezwolenie w formie postanowienia, w którym dokładnie określa treść czynności, na którą wydaje zezwolenie.

Zgoda sądu opiekuńczego na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem małoletniego dziecka przybiera formę postanowienia, w którym dokładnie określa treść czynności, na którą wydaje zezwolenie.

Czynności niewymagające zgody sądu opiekuńczego.

Sąd opiekuńczy **nie musi wyrażać zgody** na dokonanie w imieniu dziecka czynności, która ma **na celu „przysporzenie”** dziecka, tzn. wyegzekwowanie przysługujących mu praw. Dlatego nie wymaga zgody sądu np. wniesienie przez rodziców w imieniu dziecka pozwu o zapłatę odszkodowania czy zadośćuczynienia.

Bez zezwolenia sądu opiekuńczego jedno z rodziców może wnieść w imieniu małoletniego dziecka pozew, którym będą dochodzone prawa odziedziczone przez dziecko po zmarłym rodzicu.

Kiedy zgoda sądu opiekuńczego będzie wymagana w postępowaniu sądowym?

Zgoda sądu może być jednak potrzebna w przypadku, gdy w toku procesu, np. o odszkodowanie, strona przeciwna, np. ubezpieczyciel, wystąpi z propozycją zawarcia ugody. Ugoda często wiąże się z odstąpieniem od roszczenia w jakiejś części, a pozbawienie dziecka możliwości otrzymania całego należnego mu odszkodowania będzie wymagało zgody sądu opiekuńczego

Konsekwencje dokonania czynności bez wymaganej zgody sądu.

Wszelkie **czynności prawne podjęte przez rodziców w imieniu małoletnich dzieci bez wymaganej zgody sądu opiekuńczego są nieważne**. Oznacza to, że działanie rodzica bez zezwolenia sądu opiekuńczego, np. zrzeczenie się w imieniu dziecka jakiegoś roszczenia bez wcześniejszego uzyskania takiej zgody, nie wywołuje żadnych skutków prawnych od samego początku.

Przedmioty wyłączone spod zarządu rodziców.

Zarząd sprawowany przez rodziców **nie obejmuje zarobku dziecka ani przedmiotów oddanych mu do swobodnego użytku** np. niewielkie sumy pieniężne lub zabawki.

W umowie darowizny albo w testamentie można zastrzec, że **przedmioty przypadające dziecku z tytułu darowizny lub testamentu nie będą objęte zarządem sprawowanym przez rodziców**.

W wypadku takim, gdy darczyńca lub spadkodawca nie wyznaczył zarządcy, sprawuje zarząd kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy.

Oczywiście czasami rodzice mogą mieć wątpliwości, czy dana czynność zalicza się do czynności zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka, czy raczej jest już czynnością przekraczającą zwykły zarząd majątkiem małoletniego dziecka. W niektórych sytuacjach trudno jest bowiem ocenić, co znaczy „znaczna suma pieniędzy”. Dokonując oceny, należy wziąć pod uwagę skutki, jakie wywoła dana czynność w sferze majątkowej dziecka, wartość przedmiotu dokonywanej czynności oraz szeroko pojęte dobro dziecka i ochronę jego interesów życiowych. **W razie wątpliwości zawsze warto jednak wystąpić o zgodę do sądu opiekuńczego** zwłaszcza, że zgody tej nie można uzyskać już po dokonaniu takiej czynności.

Autor: Anna Rentflejsz – Radca Prawny

12. Dodatek elektryczny – komu przysługuje i w jakiej wysokości?

W związku z trudną sytuacją na rynku energii elektrycznej zostało wprowadzone nowe, jednorazowe świadczenie pieniężne, które mogą otrzymać gospodarstwa domowe używające energii elektrycznej do jego ogrzewania, tj. **dodatek elektryczny**.

Komu przysługuje dodatek elektryczny?

Dodatek elektryczny przysługuje **odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwie domowym** w rozumieniu art. 3 pkt 13b ustawy - Prawo energetyczne, **w przypadku gdy główne źródło ogrzewania gospodarstwa domowego jest zasilane energią elektryczną, i źródło to zostało zgłoszone lub wpisane do centralnej ewidencji emisyjności budynków**, o której mowa w art. 27a ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, **do dnia 11 sierpnia 2022 r.**, albo po tym dniu – w przypadku głównych źródeł ogrzewania zgłoszonych lub wpisanych po raz pierwszy do centralnej ewidencji emisyjności budynków, o których mowa w art. 27g ust. 1 tej ustawy.

Przez gospodarstwo domowe rozumie się:

- osobę fizyczną samotnie zamieszkującą i gospodarującą (**gospodarstwo domowe jednoosobowe**) albo
- osobę fizyczną oraz osoby z nią spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie z nią zamieszkujące i gospodarujące (**gospodarstwo domowe wieloosobowe**).

Ważne! Na potrzeby składania wniosków o wypłatę dodatku elektrycznego przyjmuje się, że **jedna osoba może wchodzić w skład tylko jednego gospodarstwa domowego**.

Dodatek elektryczny przysługuje zarówno **obywatelom Polski, jak i cudzoziemcom, którzy przebywają w Polsce na podstawie:**

- zezwolenia na pobyt stały,
- zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE,
- zezwolenia na pobyt czasowy w związku z nadaniem tytułu uchodźcy, bądź z udzieleniem ochrony uzupełniającej,
- w związku z uzyskaniem zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany.

Do dodatku elektrycznego mają również prawo obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej, którzy mający miejsce zamieszkania w Polsce i przebywający na podstawie prawa pobytu lub prawa stałego pobytu.

Komu nie przysługuje dodatek elektryczny?

Z wypłaty dodatku do ogrzewania energią elektryczną **nie mogą skorzystać:**

- gospodarstwa domowe posiadające mikroinstalacje PV, które ogrzewają się głównie energią elektryczną,
- gospodarstwa domowe posiadające pompy ciepła i mikroinstalacje FV,
- gospodarstwa domowe objęte pozytywnie rozpatrzonym wnioskiem o wypłatę dodatku węglowego,
- osoby w gospodarstwie domowym, objęte pozytywnie rozpatrzonym wnioskiem o wypłatę dodatku na inne źródła ciepła,
- osoby w gospodarstwie domowym, na potrzeby których zostało zakupione paliwo stałe, po cenie i od przedsiębiorcy, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców niektórych paliw stałych w związku z sytuacją na rynku tych paliw (Dz.U. poz. 1477 i 1692).

Wysokość dodatku elektrycznego?

Dodatek elektryczny dla gospodarstwa domowego wynosi **1.000,00 zł**.

W przypadku gdy zużycie energii elektrycznej w gospodarstwie domowym w tym samym miejscu zamieszkania w 2021 r. wyniosło więcej niż 5 MWh to dodatek elektryczny wynosi **1.500,00 zł**.

Kiedy i w jaki sposób należy złożyć wniosek o przyznanie dodatku elektrycznego?

Wypłata dodatku elektrycznego jest **zadaniem zleconym gminie**.

Wniosek o wypłatę dodatku elektrycznego składa się w terminie **od dnia 1 grudnia 2022 r. do dnia 1 lutego 2023 r.:**

- w wersji papierowej,
- elektronicznie za pośrednictwem platformy ePUAP (z kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym).

Wypełniony i podpisany wniosek należy złożyć w **urzędzie gminy/miasta** właściwym ze względu na miejsce zamieszkania.

UWAGA! Wnioski o wypłatę dodatku elektrycznego **złożone po dniu 1 lutego 2023 r. pozostawia się bez rozpoznania.**

Co jest potrzebne aby uzupełnić wniosek o dodatek elektryczny?

Do wypełnienia wniosku o dodatek elektryczny potrzebny będzie:

- dowód osobisty
- numer konta bankowego, na który ma zostać przelany dodatek pieniężny.

Jeśli wniosek ma dotyczyć wieloosobowego gospodarstwa domowego, konieczne też będą numery PESEL pozostałych domowników.

Należy również wskazać główne źródło ogrzewania gospodarstwa domowego wnioskodawcy, które zostało zgłoszone lub wpisane do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB).

We wniosku trzeba oświadczyć także, że gospodarstwo nie korzysta z dodatku węglowego, ani innych dodatków przewidzianych w ustawie o szczególnych rozwiązaniach w zakresie niektórych źródeł ciepła.

Ważne! Informacje wpisane we wniosku o wypłatę dodatku są podawane pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

Urządzenia, na które przysługuje dodatek elektryczny.

Dodatek elektryczny przysługuje gospodarstwom domowym, których źródłem ogrzewania jest:

- pompa ciepła
- podgrzewacz
- nagrzewnica lub bojler

- zasilany energią elektryczną pochodzącą od dostawcy prądu.

Ważne! Dodatek elektryczny przysługuje gospodarstwom domowym posiadającym wyłącznie pompy ciepła, które są ich głównym źródłem ogrzewania.

Zasady wypłaty jednego dodatku elektrycznego.

Dodatek elektryczny **wypłaca się w terminie do dnia 31 marca 2023 r.**

W przypadku gdy pod jednym adresem miejsca zamieszkania zamieszkuje więcej niż jedno gospodarstwo domowe, **jeden dodatek elektryczny przysługuje dla wszystkich gospodarstw domowych zamieszkujących pod tym adresem.**

W przypadku gdy wniosek o wypłatę dodatku elektrycznego złożono dla więcej niż jednego gospodarstwa domowego mających ten sam adres miejsca zamieszkania, to **dodatek ten jest wypłacany wnioskodawcy, który złożył wniosek jako pierwszy.** Pozostałe wnioski pozostawia się bez rozpoznania.

W przypadku gdy pod jednym adresem miejsca zamieszkania zamieszkuje więcej niż jedno gospodarstwo domowe, i w terminie do dnia 1 lutego 2023 r. nie jest możliwe ustalenie odrębnego adresu miejsca zamieszkania dla poszczególnych gospodarstw domowych zamieszkujących pod tym adresem w odrębnych lokalach, nie stosuje się ust. 1 i 2 do gospodarstwa domowego, którego źródłem ogrzewania jest oddzielne lub współdzielone źródło ciepła zgłoszone lub wpisane do centralnej ewidencji emisyjności budynków zgodnie z art. 27 ust. 1.

W przypadku, o którym mowa powyżej gospodarstwu domowemu, które zajmuje lokal, dla którego nie było możliwe ustalenie odrębnego adresu, wójt, burmistrz albo prezydent przyznaje dodatek elektryczny w drodze decyzji administracyjnej, jeżeli w wyniku przeprowadzenia wywiadu środowiskowego organ ten ustalił zamieszkiwanie pod jednym adresem w odrębnych lokalach kilku gospodarstw domowych oraz wykorzystywanie przez te gospodarstwa oddzielnego lub współdzielonego źródła ogrzewania wpisanego lub zgłoszonego do centralnej ewidencji emisyjności budynków zgodnie z ust. 1.

W przypadku gdy w lokalu, o którym mowa powyżej zamieszkuje więcej niż jedno gospodarstwo domowe, **jeden dodatek elektryczny przysługuje dla wszystkich gospodarstw domowych zamieszkujących w tym lokalu.**

W przypadku gdy wniosek o wypłatę dodatku elektrycznego dla gospodarstwa domowego wieloosobowego złożyła więcej niż jedna osoba, **dodatek ten jest przyznawany wnioskodawcy, który złożył taki wniosek jako pierwszy.**

Weryfikacja wniosku o wypłatę dodatku elektrycznego.

Wójt, burmistrz albo prezydent miasta dokonuje weryfikacji wniosku o wypłatę dodatku elektrycznego, w szczególności w zakresie zgłoszenia lub wpisania głównego źródła ogrzewania w centralnej ewidencji emisyjności budynków, o której mowa w art. 27a ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków.

Jeżeli podczas weryfikacji wniosku o wypłatę dodatku elektrycznego wystąpią wątpliwości dotyczące gospodarstwa domowego wnioskodawcy, **wójt, burmistrz albo prezydent miasta może przeprowadzić wywiad środowiskowy**, który ma na celu ustalenie faktycznego stanu danego gospodarstwa domowego. **Wywiad środowiskowy przeprowadza się w miejscu zamieszkania wnioskodawcy.** W toku wywiadu środowiskowego ustala się, czy stan faktyczny danego gospodarstwa domowego jest zgodny z informacjami podanymi we wniosku o wypłatę dodatku elektrycznego. **Niewyrażenie zgody na przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, lub uniemożliwienie jego przeprowadzenia, stanowi podstawę do odmowy przyznania dodatku elektrycznego.**

Forma przyznania dodatku elektrycznego.

Przyznanie przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta **dodatku elektrycznego nie wymaga wydania decyzji administracyjnej.**

Odmowa przyznania dodatku elektrycznego, uchylenie oraz rozstrzygnięcie w sprawie nienależnie pobranego dodatku elektrycznego wymagają wydania decyzji administracyjnej.

Wójt, burmistrz albo prezydent miasta **przesyła wnioskodawcy informację o przyznaniu dodatku elektrycznego na wskazany przez niego adres poczty elektronicznej**, o ile wnioskodawca wskazał adres poczty elektronicznej we wniosku o wypłatę dodatku elektrycznego. W przypadku gdy

wnioskodawca nie wskazał adresu poczty elektronicznej we wniosku o wypłatę dodatku elektrycznego, wójt, burmistrz albo prezydent miasta, odbierając ten wniosek od wnioskodawcy, informuje go o możliwości osobistego odebrania od tego organu informacji o przyznaniu dodatku elektrycznego.

Nieodebranie informacji o przyznaniu dodatku elektrycznego **nie wstrzymuje wypłaty tego dodatku.**

Dodatek elektryczny a dodatek węglowy.

Gospodarstwa domowe, które uzyskały dodatek węglowy **nie mają już prawa do uzyskania dodatku elektrycznego.** Decydujące jest tu źródło ciepła zgłoszone do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB), bowiem w celu uzyskania dodatku węglowego głównym musiały być te na węgiel, np. piec kaflowy. Jeśli gospodarstwo domowe korzysta z energii elektrycznej do ogrzewania pomieszczeń, a nie wykazało go jako źródło ciepła i skorzystało z innego dodatku to nie będzie mogło otrzymać dodatku elektrycznego.

Dodatek elektryczny a fotowoltaika

Dodatek elektryczny nie przysługuje gospodarstwom domowym, które posiadają mikroinstalację odnawialnych źródeł energii, której produkcja jest rozliczana zgodnie z ustawą o odnawialnych źródłach energii. Dodatek elektryczny nie zostanie przyznana gospodarstwom, które czerpią własny prąd z mikroinstalacji fotowoltaicznych.

Autor: Anna Rentflejsz – Radca Prawny